

Warszawski zintegrowany model wsparcia środowiskowego osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną

MIASTO
STOLECZNE
WARSZAWA

**Warszawski zintegrowany model wsparcia środowiskowego osób dorosłych
z niepełnosprawnością intelektualną**

Spis treści

Odbiorcy modelu	3
Użytkownicy modelu	3
Schemat modelu	4
Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin/opiekunów przewidziane w modelu	10
Nowe elementy w modelu	14
Analiza oferty wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w Warszawie	15
Uzasadnienie wyboru dzielnic do testowania Modelu	24
Wnioski z badania odbiorców i użytkowników modelu.	26
Konsultacje społeczne modelu	35
Procedury	36
Procedura I. Przygotowanie do dorosłości osób z niepełnosprawnością intelektualną	36
Procedura II. Utrzymanie kompetencji społecznych i/lub zawodowych dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną	41
Procedura III. Wsparcie zatrudnienia osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju.	44
Procedura IV. Mieszkalnictwo wspomagane.	46
Procedura V. Wsparcie rodziny osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju.	47
System koordynacji modelu	50
Budżet modelu	54
Źródła finansowanie kosztów po zakończeniu testowania modelu	56
Rekomendacje zmian legislacyjnych	58
Wykaz załączników	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Wprowadzenie

Niniejszy model został opracowany partycypacyjnie z osobami z niepełnosprawnością intelektualną i ich bliskimi oraz podmiotami świadczącymi usługi na rzecz tej grupy. Celem modelu jest koordynacja usług dostępnych na obszarze miasta stołecznego Warszawy i utworzenie systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin, który dzięki wykorzystaniu ich zasobów umożliwi im samodzielne życie na miarę ich możliwości i realizację w życiu prywatnym, społecznym i zawodowym.

Odbiorcy modelu

Odbiorcami modelu są dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną, czyli takie, u których zdiagnozowano upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim (kody F70–F79 Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10), a także osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju (F84) oraz z niepełnosprawnością sprzężoną. Model skierowany jest do osób dorosłych. Jednak planowanie wsparcia i działania informacyjne, kierowane do osób z NI i ich rodzin, zaczynają się przed osiągnięciem przez nie pełnoletności, dzięki czemu, gdy staną się dorosłe, będą miały możliwość osiągnięcia samodzielności, odpowiedniej do ich zasobów.

Zbiorowość osób z niepełnosprawnością intelektualną podzielona została na dwie grupy:

- 1) osoby dysponujące potencjalnymi możliwościami do samodzielnego funkcjonowania i brania udziału w tworzeniu własnego zabezpieczenia finansowego (przy określonym wsparciu); w zbiorowości tej znajdują się także osoby nieposiadające orzeczenia o niepełnosprawności;
- 2) osoby nieposiadające potencjalnych możliwości – nawet przy pełnym wsparciu – do samodzielnego funkcjonowania.

Adresatami modelu są także bliscy osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju: ich opiekunowie, rodzice, członkowie rodzin i otoczenia.

Użytkownicy modelu

Model zakłada kooperację instytucji publicznych i niepublicznych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju. Użytkownikami modelu są wszystkie podmioty, które działają na rzecz odbiorców, w szczególności:

- biura miasta stołecznego Warszawy (Biura Pomocy i Projektów Społecznych, Edukacji, Polityki Lokalowej, Polityki Zdrowotnej, Centrum Komunikacji Społecznej),
- Urząd Pracy miasta stołecznego Warszawy,
- szkoły specjalne,
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- ośrodki pomocy społecznej,
- środowiskowe domy samopomocy,
- warsztaty terapii zajęciowej i inne podmioty zajmujące się aktywizacją zawodową osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- organizacje pozarządowe.

Schemat modelu

Na model wsparcia środowiskowego osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną składają się:

1. Procedury, czyli ścieżki postępowania użytkowników modelu, które będą uruchamiane w następujących sytuacjach życiowych osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju:

- wejścia w dorosłość,
- utrzymania kompetencji społeczno-zawodowych,
- pracy z rodziną,
- mieszkalnictwa,
- zatrudnienia,
- zabezpieczenia materialnego (Załącznik nr 2).

2. Standardy, czyli zasady postępowania, w zakresie:

- partnerskiej współpracy międzysektorowej na poziomie miejskim,
- mieszkalnictwa wspomagane,
- wzmacniania społeczności lokalnych,
- wspierania środowiska rodzinnego osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- współpracy pomiędzy pracodawcami zatrudniającymi osoby z niepełnosprawnością intelektualną i środowiskiem pracowniczym,
- ewaluacji.

3. Rekomendacje zmian legislacyjnych w zakresie orzecznictwa, rehabilitacji, mieszkalnictwa oraz prawnego-finansowego zabezpieczenia osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Model wdrażany będzie w dzielnicach miasta stołecznego Warszawy (w zakresie wsparcia osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz jej opiekunów, a także pracy ze społecznościami lokalnymi) oraz na poziomie ogólnomiejskim (w zakresie koordynacji systemu wsparcia, wymiany informacji, monitoringu i ewaluacji). Do testowania modelu wybrane zostały cztery dzielnice miasta stołecznego Warszawy: Bemowo, Białołęka, Wilanów, Wola.

Schemat Modelu

1. Diagnoza

Grupa I. Uczniowie ostatnich klas szkół specjalnych

W przypadku tej grupy opis opracowywany będzie w szkołach przez: zespół złożony z psychologa, pedagoga i doradcy zawodowego.

Opis funkcjonalny osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju

[dokument zawierający opis możliwości i zakresu wsparcia koniecznego do funkcjonowania w sferze społecznej, zawodowej i mieszkaniowej oraz wytyczne dotyczące dalszej drogi osoby z niepełnosprawnością]

→ Opis sporządzany jest we współpracy z osobą z niepełnosprawnością i członkami jej rodziny/opiekunami.

→ Opis służyć będzie wszystkim podmiotom świadczącym wsparcie w przyszłości i będzie podstawą ewaluacji.

Grupa II. Osoby dorosłe nieposiadające opisu

W przypadku osób niekorzystających ze wsparcia po ukończeniu edukacji opis opracowywany będzie przez zespół ekspertów w PIKON.

2. Informacja

Koordinacja procesu perspektywicznej rekrutacji do poszczególnych form wsparcia w szkołach.

Spotkania informacyjne z uczniami i rodzicami/opiekunami na temat:

- uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności i uprawnień z tym związanych,
- ustanowienia kuratora/opiekuna w procedurze ubezwłasnowolnienia
- oferty ośrodków wsparcia,
- warsztatów terapii zajęciowej,
- oferty pośrednictwa pracy,
- oferty mieszkalnictwa wspomagane.

Poznanie oferty placówek wsparcia

[cel: po ukończeniu szkoły osoba z niepełnosprawnością/otoczenie ma wybraną placówkę lub inną formę wsparcia, z której skorzysta]

- spotkania z przedstawicielami ŚDS, klubów, ośrodków wsparcia,
- wizyty uczniów i rodziców w placówkach.

Zatrudnienie. Spotkania przedstawicieli Urzędu Pracy, warsztatów terapii zajęciowej, innych placówek i projektów realizujących aktywizację zawodową i zatrudnianie OzNI w szkołach z uczniami i rodzicami/opiekunami między innymi na temat:

- oferty podmiotów realizujących aktywizację zawodową i zatrudnianie OzNI
- instrumenty rynku pracy w dyspozycji Urzędu Pracy,
- ścieżki poszukiwania zatrudnienia,
- korzyści z zatrudnienia,
- zależności podjęcia zatrudnienia dla uzyskiwanych świadczeń.

Punkt informacyjno-koordynacyjny

Kampania informacyjna (szkolenia, spotkania z ekspertami, konsultacje indywidualne) wśród osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich rodzin/opiekunów na temat:

- ścieżki zabezpieczenia prawnego pełnoletnich osób z niepełnosprawnością intelektualną (uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności i uprawnień z tym związanych, procedury ubezwłasnowolnienia (ustanowienia kuratora, opiekuna),
- ścieżka wsparcia prawnego i finansowego w zabezpieczeniu bytu OzNI (za życia i po śmierci rodziców/opiekunów)
- oferty ośrodków wsparcia i innych form pomocy,
- kwestie transportowe,
- oferty pośrednictwa pracy, warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej,
- oferty mieszkalnictwa wspomagane,
- innych instrumentów i świadczeń należnych OzNI i rodzinie z tytułu niepełnosprawności (zdrowotnych, socjalnych, społecznych, formalnych),
- oferty wsparcia dla rodzin OzNI (grupy wsparcia i samopomocowe).

Konsultacje indywidualne dla rodziców i osób z niepełnosprawnością intelektualną z:

- psychologiem,
- doradcą zawodowym,
- pracownikiem socjalnym,
- prawnikiem,
- seksuologiem.

3. Wsparcie w środowisku

[świadczane na poziomie dzielnic]

Praca ze społecznością lokalną

⌞ działalność organizatorów społeczności lokalnej w każdej dzielnicy, którzy animować będą (zgodnie ze Standardem wzmacniania społeczności lokalnych):

- partnerstwa podmiotów publicznych i niepublicznych na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz członków ich rodzin/opiekunów;
- ruch samopomocowy osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- wolontariat,
- szkolenia na temat specyfiki niepełnosprawności intelektualnej i całościowych zaburzeń rozwoju oraz wykluczenia ze względu na tę niepełnosprawność.

Praca z rodziną (zgodnie ze Standardem pracy z rodziną)

- Pogłębiona diagnoza potrzeb każdej rodziny, na podstawie której określane będzie wsparcie jej członków.
- Działalność asystentów rodziny także w rodzinach osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną.
- Wsparcie wytchnieniowe dla członków rodziny i opiekunów (mieszkania interwencyjne i wytchnieniowe).
- Grupy wsparcia w każdej dzielnicy objętej testowaniem.
- Indywidualne konsultacje psychologiczne dla opiekunów osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju realizowane przez specjalistę ds. współpracy z rodziną.

Wsparcie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju (Zgodnie ze Standardem dot.

aktywizacji zawodowej i zatrudnienia)

⌞ działalność zespołów złożonych z doradcy zawodowego, trenera pracy i mentora (osoby z niepełnosprawnością intelektualną z doświadczeniem zatrudnienia) przy warsztatach terapii zajęciowej lub innych podmiotach realizujących proces rehabilitacji zawodowej i zatrudniania osób z niepełnosprawnością:

- diagnoza możliwości zawodowych i zakresu wsparcia w miejscu zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością intelektualną,
- utrzymywanie kontaktów ze środowiskiem pracodawców i pośrednikami pracy,
- organizacja zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością,
- wsparcie osoby z niepełnosprawnością w miejscu pracy.

Mieszkania wspomagane (Zgodnie ze Standardem)

⌞ Zespół w mieszkaniu wspomagany: opiekun mieszkania, asystent/ka osoby z niepełnosprawnością oraz (w zależności od potrzeb mieszkańców) psycholog, terapeut/k/a:

- wsparcie w mieszkaniu wspomagany zorganizowanym w oparciu o lokalowe zasoby m.st. Warszawy,
- wsparcie świadczone osobie z niepełnosprawnością w mieszkaniu prywatnym/wynajmowanym w zakresie odpowiadającym jej potrzebom.

4. System koordynacji

[prowadzony przez Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnością]

Ewaluacja

[jednolity standard ewaluacji obejmujący wszystkie placówki].

↳ Badanie ewaluacyjne w placówkach (publicznych i niepublicznych) za pomocą krótkiego kwestionariusza (raz na rok pół roku), obejmującego diagnozę:

- aktualnej sytuacji osoby z niepełnosprawnością (czy nadal korzysta ze wsparcia, jeśli nie korzysta to czy objęta jest inną formą pomocy),
- poziomu adekwatności aktualnie świadczonego wsparcia do potrzeb,
- perspektywicznego wsparcia adekwatnego do zmieniającego się poziomu rozwoju osoby z niepełnosprawnością, jej aktualnych potrzeb i aspiracji, (zapotrzebowanie na określony rodzaj usług).

Monitoring

- Regularne przekazywanie danych z ewaluacji z poszczególnych placówek do PIKON.
- Badanie sytuacji osób, które opuściły placówki, i nie są objęte wsparciem.
- Wsparcie tych osób w uzyskaniu odpowiedniego zakresu pomocy.

Zarządzanie informacją

- 1) Analiza informacji ze wszystkich placówek na temat osób obejmowanych wsparciem.
- 2) Tworzenie zbiorczych zestawień prognozowanych potrzeb.
- 3) Planowanie systemu wsparcia na podstawie zdiagnozowanych potrzeb.
- 4) Informowanie odpowiednich biur Urzędu m.st. Warszawy o zapotrzebowaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz członków ich środowiska

Dodatkowo: Wsparcie placówek we wdrażaniu modelu

- aktualizowanie i przekazywanie informacji o dostępnej ofercie podmiotów publicznych i niepublicznych,
- warsztaty mające na celu koordynację współpracy i planowanie oferty,
- specjalistyczne doradztwo (w zakresie, którego nie świadczy placówka),
- bezpośrednie wspieranie OzNI, ich rodzin i otoczenia, nieobjętych wsparciem żadnej z placówek
- superwizja świadczona chętnym osobom zatrudnionym w podmiotach zaangażowanych we wdrażanie modelu.

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin/opiekunów przewidziane w modelu

Wstępna diagnoza funkcjonowania

Każda osoba dorosła z niepełnosprawnością intelektualną przed uzyskaniem wsparcia w ramach modelu otrzyma krótki opis funkcjonowania: swoich mocnych stron stanowiących o stopniu samodzielności oraz obszarów, w których potrzebne jest jej wsparcie. Opis ten będzie podstawą do prowadzenia ewaluacji podejmowanych działań. W opisie znajdzie się również wskazówka, jaki rodzaj usług byłby dla danej osoby i jej bliskich optymalny. Opis ten będzie opracowywany w szkole przez zespół złożony z wychowawcy, psychologa, a także doradcy zawodowego (jeśli osoba w przyszłości będzie mogła podjąć pracę).

W sytuacji najbardziej pożądanego wsparcia osoby dorosłej z NI powinno rozpocząć się przed uzyskaniem pełnoletniości, jeszcze w szkole. Model obejmuje jednak też osoby starsze, które ukończyły szkołę kilka, kilkanaście lub kilkadziesiąt lat temu. Działania informacyjne i diagnostyczne realizowane w szkole przejmie w ich sytuacji Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnościami (PIKON). W Punkcie zostanie przygotowany opis osoby z niepełnosprawnością wraz ze wskazówką, do której placówki może się zwrócić. Osoba zatrudniona w Punkcie może również pomóc w nawiązaniu kontaktu z placówką.

Informacja

Celem działań informacyjnych jest to, by osoba z niepełnosprawnością intelektualną i jej rodzina dysponowała pełną informacją, umożliwiającą podjęcie świadomej decyzji dotyczącej przyszłości.

1) Szkoły specjalne

W szkołach prowadzona będzie kampania informacyjna dla uczniów w wieku od 16 roku życia i ich opiekunów na temat między innymi uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności, nabycia przez osobę z niepełnosprawnością zdolności do czynności prawnych, możliwości i konsekwencji ubezwłasnowolnienia. Informacje te przekazywane będą podczas spotkań w klasach przez ekspertów PIKON, którzy odwiedzać będą szkoły. Prowadzone też będą konsultacje indywidualne, podczas których będzie możliwość dopasowania rozwiązania do indywidualnej sytuacji uczennicy/ucznia i rodziny.

Drugim ważnym działaniem podejmowanym w szkołach będzie wsparcie wyboru przez osobę z niepełnosprawnością intelektualną jej dalszej drogi życiowej - zatrudnienia lub rehabilitacji, a także rozwiązań mieszkaniowych. W tym celu w szkołach organizowane będą

spotkania z przedstawicielami Urzędu Pracy, podmiotów zajmujących się zatrudnieniem OzNI oraz ośrodków wsparcia i placówek rehabilitacyjnych: warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy. Zapraszani pracownicy placówek i ich uczestnicy (osoby z NI, absolwenci danej szkoły) przedstawiać będą działalność podmiotów, odpowiadać na pytania i rozwiewać obawy i wątpliwości, wiążące się ze zmianą miejsca pobytu. Ponadto placówki organizowane będą dni otwarte dla uczniów wraz z rodzicami, co będzie okazją do poznania działalności placówki, rozwiania wątpliwości i integracji. Pracownicy szkoły i placówek będą motywować rodziny do podjęcia decyzji jeszcze przed ukończeniem szkoły, by absolwenci z niepełnosprawnością intelektualną nie pozostawali w izolacji społecznej w domach.

2) PIKON

W Punkcie Informacyjno-Koordynacyjnym odbywać się będą dyżury psychologa, seksuologa, doradcy zawodowego, prawnika i pracownika socjalnego, którzy będą prowadzić konsultacje indywidualne. W ramach konsultacji będzie można uzyskać informację w zakresie dostępnych świadczeń i usług, rozwiązań prawnych (m.in. dotyczących ubezwłasnowolnienia i zabezpieczenia finansowego OzNI), zatrudnienia oraz bezpośredniego wsparcia psychologa i seksuologa. Osoby bliskie OzNI w sytuacji kryzysu lub wątpliwości będą mogły skorzystać z konsultacji psychologicznych, a także zostaną zaproszone do grupy wsparcia, działającej najbliżej placówki, z której oferty korzystają, lub ich miejsca zamieszkania.

W Punkcie będą również dostępne superwizje dla zespołu zaangażowanego we wdrażanie modelu, prowadzone przez ekspertów.

Wsparcie dla rodzin i opiekunów osoby z NI

W dzielnicach przy ośrodkach pomocy społecznej działać będą asystenci rodziny osoby dorosłej z niepełnosprawnością intelektualną, do obowiązków których należeć będzie między innymi: opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną w konsultacji z pracownikiem socjalnym, indywidualna praca z rodziną osoby z niepełnosprawnością, między innymi w zakresie umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, rozwiązywania problemów socjalnych i psychologicznych, motywowania członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, poszukiwania, podejmowania i utrzymywania pracy zarobkowej, motywowania do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców. Zadaniem asystentów będzie dotarcie do jak największej liczby rodzin z osobami z NI w dzielnicy i dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny nie rzadziej niż raz na pół roku. Informacje o rodzinach za zgodą zainteresowanych będą im także przekazywane z PIKON.

Ponadto w każdej dzielnicy przy placówkach, do których uczęszczają osoby z NI, m.in.

szkołach, ośrodkach pomocy społecznej, ośrodkach rehabilitacji i środowiskowych domach samopomocy, dostępna będzie oferta grup wsparcia dla rodziców osób z niepełnosprawnością intelektualną, a także możliwość skorzystania z indywidualnej konsultacji psychologicznej.

Mieszkania ze wsparciem

W modelu przewidziane jest zarówno wsparcie osoby z niepełnosprawnością intelektualną w jej własnym mieszkaniu, w którym zamieszkuje samodzielnie, jak i organizacja mieszkań wspomaganych. W ramach modelu przewidziane jest otwarcie:

- mieszkania ze wsparciem dla osób z NI w stopniu lekkim,
- mieszkania treningowego dla osób z NI i niepełnosprawnością sprzężoną,
- mieszkania dla osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju,
- mieszkania interwencyjno-wytnieniowego, którego celem będzie wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnością intelektualną w sytuacjach nagłych lub ustalonych wcześniej z opiekunami mieszkania (np. w przypadku konieczności leczenia szpitalnego).

Ponadto zaplanowana jest praca asystentów na rzecz osoby z NI mieszkającej samodzielnie w jej własnym mieszkaniu. Każda z osób zamieszkująca w mieszkaniu ze wsparciem (prywatnym lub pochodzącym z zasobu lokalowego m. st. Warszawy) będzie mogła skorzystać ze wsparcia psychologa i rehabilitacji dopasowanej do jej potrzeb.

Wsparcie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną

W ramach modelu przewidziane jest wsparcie zespołu ds. zatrudnienia działającego przy warsztatach terapii zajęciowej. W warsztatach pracować będzie doradca zawodowy, do zadań którego należeć będzie między innymi tworzenie bazy pracodawców i jej uaktualnianie, diagnoza możliwości zawodowych i zakresu wsparcia w miejscu zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością intelektualną, utrzymywanie kontaktów ze środowiskiem pracodawców i pośrednikami pracy, organizacja zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością i jego monitoring, a także readaptacja zawodowa osób, które utraciły pracę.

Ponadto osoby z niepełnosprawnością intelektualną zatrudnione na otwartym rynku pracy i pracodawcy będą korzystać ze wsparcia trenerów pracy oraz mentorów - osób z NI, które same przeszły podobną drogę i obecnie pracują u wybranego pracodawcy lub w zbliżonych warunkach.

Praca w społecznościach lokalnych

Integrację osób z NI oraz ich rodzin ze społecznościami lokalnymi wspierać będzie organizator społeczności lokalnej zatrudniony w dzielnicach przy ośrodkach pomocy społecznej w dzielnicach. Do zadań tej osoby należeć będzie między innymi włączanie podmiotów publicznych i niepublicznych do działań na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich otoczenia w dzielnicach, organizowanie dzielnicowych partnerstw międzyresortowych, animowanie ruchu samopomocowego osób z niepełnosprawnością intelektualną w dzielnicach, prowadzenie działań informacyjnych i kampanii społecznych na temat niepełnosprawności intelektualnej.

W każdej dzielnicy prowadzone będą szkolenia dla przedstawicieli społeczności lokalnych, w szczególności pracowników instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, a także wszystkich innych zainteresowanych podmiotów, na temat specyfiki niepełnosprawności intelektualnej i mechanizmów dyskryminacji. Każde z tych szkoleń prowadzone będzie przez dwoje edukatorów: trenera oraz osobę z niepełnosprawnością intelektualną.

Model zakłada także cykl szkoleń trenerskich dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, który przygotuje je do pełnienia roli edukatorów: prowadzenia spotkań, szkoleń i warsztatów w dzielnicach.

Nowe elementy w modelu

W modelu znajdują się następujące nowe elementy, dotychczas niestosowane w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną.

- Zarządzanie informacją – gromadzenie i aktualizowanie oferty na temat wszystkich dostępnych usług na rzecz osób z NI w Warszawie, a także gromadzenie informacji na temat potrzeb osób z NI i ich opiekunów, co w wieloletniej perspektywie pozwoli skutecznie tworzyć politykę wspierania tej grupy.
- Stałe, regularne monitorowanie sytuacji osoby z niepełnosprawnością intelektualną, podejmowanie działań zaradczych w przypadku braku wsparcia lub jego nieadekwatności do potrzeb.
- Wsparcie decyzyjności osób z NI i ich opiekunów w zakresie losów osoby z NI po ukończeniu szkoły, kompleksowe działania informacyjne ułatwiające podjęcie świadomej decyzji w szkołach.
- Poszerzenie składu zespołu ekspertów pracujących w PIKON o stanowiska odpowiadające potrzebom osób z NI – psychologa i seksuologa.
- Wprowadzenie stanowiska asystenta rodziny osoby dorosłej z NI (obecnie asystent rodziny w OPS pracuje wyłącznie z rodzinami z dziećmi; rodziny osoby dorosłej z NI są pozbawione tego rodzaju pomocy).
- Poszerzenie oferty dla opiekunów osób z NI o grupy wsparcia i konsultacje indywidualne dla osób z NI w dzielnicach.
- Zatrudnienie organizatora społeczności lokalnej do pracy na rzecz wybranej grupy odbiorców. W obecnie stosowanej praktyce organizator działa na rzecz całych społeczności, doświadczających wykluczenia na wybranym obszarze terytorialnym, nie jednej grupy.
- Wsparcie w mieszkaniu prywatnym osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Obecnie wsparcie świadczone jest wyłącznie w mieszkaniach pozostających w zasobach lokalowych m.st. Warszawy. Rozwiązanie to poszerzy zakres odbiorców i umożliwi samodzielne mieszkanie we własnych domach osobom z NI.
- Zatrudnienie osób z niepełnosprawnością intelektualną w roli edukatorów i mentorów – to rozwiązanie jest już stosowane w projektach organizacji pozarządowych, jednak dotychczas nie weszło do żadnego systemu wsparcia.

Analiza oferty usług wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w Warszawie

Edukacja – modele kształcenia osób z niepełnosprawnością

Na terenie Warszawy istnieją możliwości, które uwzględniają potrzeby edukacyjne osób z niepełnosprawnością zarówno w szkołach, jak i placówkach oświatowych. Są to:

- edukacja włączająca w szkole ogólnodostępnej – rodzic ma prawo zgłosić dziecko do szkoły rejonowej, która zapewni kształcenie z pełnosprawnymi rówieśnikami oraz specjalne wsparcie według potrzeb dziecka,
- szkoły integracyjne, oddziały integracyjne w szkołach ogólnodostępnych – edukacja w zespołach klasowych o obniżonej liczebności, to oznacza, że w takiej klasie jest od 15 do 20 uczniów pełnosprawnych, wśród których uczy się od 3 do 5 dzieci niepełnosprawnych, wspomaganych przez nauczyciela specjalistę,
- szkoły specjalne, które zapewniają edukację w szkołach specjalnych wszystkich poziomów edukacyjnych w zespołach klasowych o obniżonej liczebności osób uczących się.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim realizują tę samą podstawę programową, co uczniowie z normą intelektualną. W szkołach specjalnych dla tych uczniów obowiązują ramowe plany nauczania plus zajęcia rewalidacyjne. W gimnazjum specjalnym uczniowie o specjalnych potrzebach kształcenia także realizują normalną podstawę programową, a dodatkowo mają zajęcia rewalidacyjne. Jednak liczba uczniów w takiej klasie jest dużo mniejsza i wynosi od 10 do 16 osób. Uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną podlegają zasadom oceniania, promowania, klasyfikowania jak w szkole ogólnodostępnej. Uczniowie przystępują do sprawdzianu w szkole podstawowej i egzaminu gimnazjalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych ucznia, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Uczniowie otrzymują świadectwa.

Zespoły, w których uczą się uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, które prowadzą szkoły podstawowe i gimnazja to:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 9 (Praga Płn.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 63 (Śródmieście),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 91 (Praga Płd.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 92 (Ochota),

- Zespół Szkół Specjalnych nr 98 (Targówek),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 99 (Mokotów),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 101 (Wola).

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

Dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w wieku od 3 do 25 lat organizuje się zespołowe zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze oraz, współpracując z rodzicami, indywidualne zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze. Uczestnictwo w zajęciach dzieci w wieku obowiązku szkolnego uznaje się za spełnianie tego obowiązku. Zajęcia są organizowane zwłaszcza w: publicznych przedszkolach, w tym specjalnych, publicznych szkołach, w tym specjalnych, położonych najbliżej miejsca zamieszkania, publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach opieki zdrowotnej, ośrodkach rehabilitacyjno-wychowawczych, domach rodzinnych, dla osób zakwalifikowanych do udziału w indywidualnych zajęciach. Wymiar zajęć, w zależności od możliwości psychofizycznych wynosi: 4 godziny dziennie na zajęciach zespołowych lub 2 godziny dziennie na zajęciach indywidualnych. Liczba osób w zespole wynosi od 2 do 4. Dla każdego ucznia opracowuje się indywidualny program w oparciu o wielospecjalistyczną ocenę funkcjonowania dziecka. Do zajęć zespołowych zatrudnia się oprócz nauczyciela z odpowiednimi kwalifikacjami pedagogicznymi również pomoc nauczyciela. Uczniowie nie podlegają zasadom oceniania, promowania, klasyfikowania. Nie otrzymują świadectw.

Zespoły prowadzące zajęcia dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim to:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 9 (Praga Płn.),
- Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych nr 1 (Praga Płd.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 63 (Śródmieście) – do szkoły uczęszczają osoby z NI w stopniu lekkim, umiarkowanym i niepełnosprawnością sprzężoną,
- Zespół Szkół Specjalnych nr 85 (Śródmieście),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 90 (Praga Płd.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 91 (Praga Płd.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 91 (Ochota) – do szkoły uczęszczają osoby z NI w stopniu lekkim i umiarkowanym,
- Zespół Szkół Specjalnych nr 98 (Targówek) – do szkoły uczęszczają osoby z NI w stopniu lekkim i umiarkowanym oraz niepełnosprawnością sprzężoną,
- Zespół Szkół Specjalnych nr 99 (Mokotów) – do szkoły uczęszczają osoby z NI we wszystkich stopniach oraz niepełnosprawnością sprzężoną,

- Zespół Szkół Specjalnych nr 100 (Żoliborz),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 102 (Wawer).

Zasadnicze szkoły zawodowe specjalne

Zasadnicze szkoły zawodowe specjalne są tworzone dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Na terenie Warszawy istnieje możliwość wyboru tego rodzaju szkół, które oferują uczenie się takich zawodów jak np. cukiernik, krawiec, stolarz, ogrodnik, fryzjer, sprzedawca czy tapicer. Edukacja w tego rodzaju placówkach dostosowana jest do możliwości intelektualnych i psychofizycznych uczniów. Poprzez zajęcia z przysposobienia do pracy, funkcjonowania osobistego i społecznego, udział w wycieczkach, wyjściach do kin, teatrów, na wystawy, uczniowie przygotowani są na miarę swoich możliwości - do pełnienia ról społecznych i dorosłego życia. Szkoły w miarę możliwości starają się zapewnić swoim podopiecznym:

W Warszawie zasadnicze szkoły zawodowe specjalne działają przy trzech zespołach szkół:

- Zespół Szkół Specjalnych nr 38 (Praga Płn.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 89 (Praga Płd.)
- Zespół Szkół Specjalnych nr 105 (Śródmieście).

Szkoły specjalne przysposabiające do pracy

Szkoły specjalne przysposabiające do pracy powstały z myślą o osobach niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i znacznym. Stwarzają one szanse dla tych osób, które ukończą gimnazjum, aby w dalszym ciągu mogły kontynuować edukację na poziomie ponadgimnazjalnym. Cele i zadania szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy wynikają z przepisów prawa oraz uwzględniają treści programu wychowawczego i profilaktyki. Najważniejszym celem szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w integracji ze społeczeństwem.

Na terenie miasta stołecznego Warszawy funkcjonuje sześć placówek oświatowych, które w swojej działalności oferują edukację w Szkołach Przysposabiających do Pracy:

- Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych nr 1 (Praga Płn.),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 38 (Praga Płn.)
- Zespół Szkół Specjalnych nr 85 (Śródmieście)
- Zespół Szkół Specjalnych nr 89 (Praga Płd.)
- Zespół Szkół Specjalnych nr 90 (Praga Płd.)
- Zespół Szkół Specjalnych nr 102 (Wawer),
- Zespół Szkół Specjalnych nr 105 (Śródmieście).

Po zakończeniu edukacji ponadgimnazjalnej dla osób z niepełnosprawnością przy szkołach tworzone są Kluby Absolwenta. Są to pewnego rodzaju ośrodki wsparcia dla absolwentów szkół, których stan zdrowia nie pozwala na podjęcie dalszej nauki bądź pracy na wolnym rynku. Głównym celem Klubu Absolwenta jest pomoc osobie z niepełnosprawnością intelektualną w dążeniu do jak największej samodzielności. Absolwenci mają szansę na aktywizację zawodową i społeczną. Mogą pracować w Klubie jako wolontariusze. Mają szansę na praktyczne zastosowanie wcześniej zdobytych umiejętności. Klub taki działa przy Zespole Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych nr 1.

Niestety po zakończeniu edukacji, czy to w zasadniczej szkole zawodowej specjalnej, czy w szkole przysposabiającej do pracy, jeżeli osoba z niepełnosprawnością nie jest na tyle samodzielna lub nie ma pomocy ze strony bliskich, to nikt nie wskazuje jej ścieżki dalszych możliwości kształcenia się i zdobywania nowych kwalifikacji oraz umiejętności.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna to instytucja polityki społecznej prowadzonej przez państwo, ma ona na celu pomoc osobom i rodzinom, które same nie potrafią poradzić sobie z trudnościami życiowymi przy wykorzystaniu własnych predyspozycji i warunków.

Ośrodki pomocy społecznej

Pomoc świadczona osobom niepełnosprawnym w zakresie ustawy o pomocy społecznej to usługi opiekuńcze, domy pomocy społecznej, zasiłek stały oraz zasiłek pielęgnacyjny. Usługi opiekuńcze przysługują osobie samotnej, która ze względu na swój stan zdrowia bądź wiek wymaga w życiu codziennym pomocy innych osób. Usługi mogą być przyznane także w sytuacji, kiedy rodzina nie jest w stanie zapewnić odpowiedniej opieki i pomocy nad osobą, która tego wymaga. W Warszawie funkcjonuje 18 Ośrodków Pomocy Społecznej, po jednym w każdej dzielnicy.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze polegają na zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, wśród nich możemy wymienić opiekę higieniczną, pielęgnację, pomoc w codziennych sprawach jak np. zakupy oraz w miarę możliwości stwarzanie możliwości osobie niepełnosprawnej kontaktu z otoczeniem i rodziną. Aby otrzymać pomoc w formie usług opiekuńczych, należy złożyć wniosek do OPS w gminie zamieszkania. Pracownik socjalny na podstawie stanu zdrowia osoby oraz jej sytuacji rodzinnej ustala zakres usług opiekuńczych, czas ich trwania oraz miejsce ich świadczenia. Pomoc w formie usług opiekuńczych jest odpłatna, wysokość ponoszonych kosztów jest uzależniona od sytuacji materialnej osoby, która korzysta z pomocy, od miejsca zamieszkania oraz od rodzaju świadczenia usług.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym

Domy Pomocy Społecznej

Formą pomocy wciąż świadczonej dla osób z niepełnosprawnością są tworzone Domy Pomocy Społecznej. Są to placówki, które świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne. Zakres i forma tych działań są indywidualnie ustalane dla każdej osoby, która w takim domu przebywa. Osoba, która stara się o przyjęcie do Domu Pomocy Społecznej, powinna zgłosić się do pracownika socjalnego, właściwego ze względu na rejon zamieszkania. Pracownik socjalny przeprowadzi wywiad środowiskowy oraz zbierze niezbędną dokumentację tj. badania lekarskie, wnioski lekarza stwierdzający konieczność umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej, oświadczenie osoby zainteresowanej o wyrażeniu zgody na umieszczeniu w placówce oraz aktualne zaświadczenie o dochodach. W przypadku kiedy osoba niepełnosprawna jest całkowicie ubezwłasnowolniona, należy przedstawić postanowienie sądu o zezwoleniu opiekunowi prawnemu na umieszczenie danej osoby w Domu Pomocy Społecznej. Celem niniejszego modelu jest między innymi ograniczenie skierowań osób do DPS. Alternatywą dla DPS są mieszkania ze wsparciem, opisane w *Standardzie mieszkań wspomaganych*, stanowiącym załącznik do modelu.

Rehabilitacja osób z niepełnosprawnością

Rehabilitacja medyczna to pełne i zespołowe działanie na rzecz osoby niepełnosprawnej fizycznie lub intelektualnie, które ma na celu przywrócenie tej osobie pełnej lub maksymalnej do osiągnięcia sprawności fizycznej lub psychicznej, a także zdolności do pracy oraz do brania czynnego udziału w życiu społecznym.

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, co oznacza przygotowanie do aktywnego pełnienia różnorodnych ról społecznych oraz pokonywania barier utrudniających włączenie się w życie społeczne, w szczególności psychologicznych, architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.

Placówką wyspecjalizowaną w rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym i głębokim oraz z niepełnosprawnością sprzężoną jest Ośrodek Wsparcia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Bemowo. Rehabilitacją osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju zajmuje się Ambulatoryjny Ośrodek Diagnostyczno-Terapeutyczny Fundacji Synapsis w dzielnicy Śródmieście. Ponadto w Warszawie działa Ośrodek Dziennego Pobytu i Rehabilitacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych Stowarzyszenia Otwarte Drzwi w dzielnicy Ochota.

Środowiskowe Domy Samopomocy

Usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną świadczą środowiskowe domy samopomocy typu B. Uczestnikami mogą być osoby z upośledzeniem zarówno w stopniu głębokim, znacznym, umiarkowanym, jak i lekkim. Wyznacznikiem przyjęcia do ŚDS, jeśli chodzi o ten ostatni stopień, są na tyle znaczące trudności z wykonywaniem zwykłych czynności, że potrzebna jest stosowna opieka. Osoby takie cierpią zwykle dodatkowo na schorzenia neurologiczne takie jak autyzm, dysfunkcja narządu ruchu czy epilepsja.

Na terenie Warszawy działa osiem Środowiskowych Domów Samopomocy typu B:

- Bielański Środowiskowy Dom Samopomocy (45 miejsc dla osób z NI),
- ŚDS Warszawskiego koła PSOSUU Mokotów (30 miejsc),
- ŚDS Pod Skrzydłami na Ochocie (30 miejsc),
- ŚDS w dzielnicy Praga Płd. (45 miejsc),
- ŚDS Śródmieście (25 miejsc),
- ŚDS Targówek (36 miejsc),
- Wawer (25 miejsc),
- Wilanów (23 miejsca).

Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę, stwarzającą osobom niepełnosprawnym możliwość udziału w rehabilitacji społecznej i zawodowej poprzez terapię zajęciową. Celem działania warsztatu jest rehabilitacja zmierzająca do wszechstronnego rozwoju każdego uczestnika, poprawy zaradności osobistej, sprawności psychofizycznych oraz przystosowania do życia w społeczeństwie.

Na terenie Warszawy osoby z niepełnosprawnością intelektualną, całościowymi zaburzeniami rozwoju i niepełnosprawnością sprzężoną mogą korzystać z oferty dziewięciu warsztatów terapii zajęciowej:

- WTZ prowadzony przez DPS „Na Przedwiośniu” w dzielnicy Wawer,

- WTZ prowadzony przez Fundację Pomocy Ludziom Niepełnosprawnym w dzielnicy Wola,
- WTZ Stowarzyszenia Otwarte Drzwi na Pradze Północ,
- WTZ Fundacji Perpetuum Mobile na Żoliborzu,
- WTZ Fundacji Pomocy Osobom Upośledzonym Umysłowo „Dom”,
- dwa WTZ prowadzone przez Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej na Woli,
- WTZ prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym na Mokotowie,
- WTZ Stowarzyszenia Rodziców i Opiekunów Osób Upośledzonych Umysłowo „Wiara i Nadzieja” na Ochocie,
- WTZ Warszawskiego Oddziału Terenowego Krajowego Towarzystwa Autyzmu.

Umocowanie wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w systemie miasta stołecznego Warszawy

Działalność Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie

Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie jest instytucją powstałą na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Mają one charakter organizacyjno-budżetowy, są jednostkami podległymi powiatom na terenie których zostały utworzone. Centrum Pomocy Rodzinie powstało w celu rozwiązywania problemów społecznych w wyniku aktywnego propagowania programów pomocy i wspierania osób z niepełnosprawnością. Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadania określone ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w zakresie zawodowej i społecznej rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Działania Centrum mają na celu ograniczenie społecznych skutków niepełnosprawności głównie przez udzielanie osobom z niepełnosprawnością pomocy finansowej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Przyznana kwota zostaje dzielona na różne rodzaje zadań Uchwałą Rady Miasta Stołecznego Warszawy. Projekty uchwał Rady Miasta Stołecznego Warszawy są opiniowane przez Społeczną Radę do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Biuro Pomocy i Projektów Społecznych m.st. Warszawy

Przy Biurze Pomocy i Projektów Społecznych istnieje Wydział Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, do którego działań w szczególności należy kształtowanie polityki miejskiej i organizowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w szczególności:

- opracowywanie, wdrażanie i monitorowanie projektów i programów z zakresu działań Wydziału, wynikających ze Społecznej Strategii Warszawy – Strategii Rozwiązywania

Problemów Społecznych na lata 2009–2020, w szczególności „Warszawskiego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2010–2020”, z uwzględnieniem możliwości pozyskiwania dofinansowania ze środków funduszy europejskich;

- określanie zadań realizowanych przez m.st. Warszawę z zakresu zatrudniania, rehabilitacji zawodowej oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- przygotowywanie projektów uchwał Rady m.st. Warszawy i zarządzeń Prezydenta m.st. Warszawy z zakresu działań Wydziału;
- prowadzenie spraw związanych z funkcjonowaniem specjalistycznego przewozu osób niepełnosprawnych;
- diagnozowanie oraz analiza stanu zaspokojenia potrzeb w zakresie usług i działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi, podmiotami wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a także z innymi instytucjami w realizacji zadań publicznych w zakresie działania Wydziału, w tym uczestnictwo w Komisji Dialogu Społecznego;
- nadzór, we współpracy z Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie, nad domami pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych;

Biuro Edukacji

W Biurze Edukacji za politykę związaną z kształceniem osób z niepełnosprawnościami odpowiedzialny jest Wydział Kształcenia Specjalnego i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej. Do jego zadań w szczególności należy:

- realizacja „Programu rozwoju edukacji w Warszawie w latach 2013-2020” w odniesieniu do szkolnictwa specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz koordynowanie działań dzielnic w tym zakresie;
- przygotowywanie zasad i procedur dotyczących realizacji zadań organu prowadzącego w stosunku do szkół specjalnych, przedszkoli specjalnych, placówek specjalnych oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych;
- wykonywanie zadań organu prowadzącego w stosunku do szkół specjalnych, przedszkoli specjalnych, placówek specjalnych oraz specjalistycznych poradni

psychologiczno-pedagogicznych o charakterze ponaddzielnicowym, w tym w szczególności w zakresie: kształtowania sieci szkół specjalnych odpowiednio do zmieniających się uwarunkowań,

- kształtowanie systemu doradztwa zawodowego w szkołach specjalnych i placówkach specjalnych;
- koordynowanie działań poradni psychologiczno-pedagogicznych w dzielnicach;
- kierowanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie innych powiatów do szkół specjalnych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych oraz ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych prowadzonych przez Miasto;
- ustalanie planu naboru do szkół specjalnych.

Biuro Polityki Lokalowej

Do kompetencji Biura Polityki Lokalowej należy gospodarowanie zasobem lokalowym m.st. Warszawy, w którym znajdują się i są tworzone mieszkania chronione. Biuro tworzy obecnie politykę mieszkaniową Mieszkania 2030, w której ujęte zostaną kwestie mieszkalnictwa wspomagane.

Centrum Komunikacji Społecznej

Przy CKS działa Zespół Inicjatyw Społecznych, do którego zadań należą między innymi działania związane ze wspieraniem społeczności lokalnych, istotne z perspektywy wdrażania niniejszego modelu:

- prowadzenie działań na rzecz wspólnoty sąsiedzkiej i integracji mieszkańców, w tym tworzenia partnerstw lokalnych oraz miejsc aktywności lokalnej;
- prowadzenie działań na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w m.st. Warszawie poprzez: prowadzenie działań na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych, rad osiedli i innych form aktywności mieszkańców oraz realizacja projektów skierowanych do tych podmiotów oraz wzmacnianie mechanizmów współpracy Urzędu z organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami lub grupami (formalnymi i nieformalnymi), stanowiącymi ich reprezentację, oraz radami osiedli, w zakresie realizacji zadań publicznych.

Urząd Pracy m. st. Warszawy

Formy wsparcia dla osób bezrobotnych niepełnosprawnych oraz pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne finansowane ze środków Funduszu Pracy i PFRON to:

- staże,

- prace interwencyjne,
- roboty publiczne,
- szkolenia,
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy,
- zatrudnienie pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy,
- adaptacja pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Szczegółowa analiza polityki dotyczącej zatrudnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną zawarta jest w Standardzie zatrudnienia stanowiącym załącznik do niniejszego modelu.

Uzasadnienie wyboru dzielnic do testowania Modelu

W wyborze dzielnic do testowania modelu zastosowano kryterium poziomu nasycenia podmiotami działającymi na rzecz dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Do testowania wybrano cztery dzielnice:

- 1) dwie posiadające większość elementów systemu środowiskowego wsparcia OzNI (Bemowo, Wola),
- 2) dwie posiadające znacznie ograniczoną liczbę takich elementów (Białołęka, Wilanów).

1) Dzielnice posiadające większość elementów systemu środowiskowego wsparcia OzNI.

Podmioty działające na terenie dzielnicy Wola

- OPSWola – współpracujący z partnerem projektu w realizacji innowacyjnych przedsięwzięć – aktualnie drugi rok prowadzi grupę wsparcia dla samotnych matek z niepełnosprawnością intelektualną i „klub malucha” dla ich dzieci.
- Ośrodek Wsparcia Osób Niepełnosprawnych „Partnerzy” prowadzony przez Stowarzyszenie Otwarte Drzwi – placówka specjalizująca się w rehabilitacji zawodowej dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Realizuje szereg projektów na rzecz społeczności lokalnej m.in. we współpracy z OPS i Klubem Seniora projekt Siła Woli – działania wolontariackie osób z niepełnosprawnością intelektualną na rzecz seniorów.
- Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez KSN AW przy ulicy Deotymy.
- Warsztat Terapii Zajęciowej KSN AW przy ulicy Karolkowej.

- Ośrodek Wsparcia dla Dorosłych osób niewidomych ze złożoną niepełnosprawnością Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących "Tęcza".
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci, Młodzieży i Dorosłych Niepełnosprawnych OŻAROWSKA.
- Centrum DZWONI.
- Zespół Szkół Specjalnych Nr 101.
- XCII L.O. z Oddziałami Integracyjnymi w Zespole Szkół Nr 32 im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.
- Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i opiekunów prowadzony przez TPD.

Ponadto na terenie Dzielnicy zlokalizowane są podmioty biznesowe realizujące proces zatrudnienia wspomaganego we współpracy ze Stowarzyszeniem Otwarte Drzwi, m.in. Sodexo Polska i Akademia Dobrej Edukacji.

Podmioty działające na terenie dzielnicy Bemowo

- OPS Bemowo prowadzący Ośrodek Wsparcia i Rehabilitacji dla Osób Niepełnosprawnych (OWIRON).
- Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Fundacji Pomocy Osobom Niepełnosprawnym
- Zespół d/s Osób z Niepełnosprawnością i Działań Socjalno-Pomocowych przy Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego.

Ponadto partner projektu w ramach systemu zatrudnienia wspomaganego współpracuje z lokalnymi pracodawcami otwartego rynku pracy na Bemowie, m.in. McDonald's przy ulicy Wrocławskiej, Górczewskiej i Połczyńskiej, Pizza Hut, Bricoman.

2) Dzielnice posiadające znacznie ograniczoną liczbę elementów systemu wsparcia.

Podmioty działające na terenie dzielnicy Wilanów

- OPS dzielnicy Wilanów
- Środowiskowy Dom Samopomocy typu B Dzielnicy Wilanów m.st. Warszawy

Podmioty działające na terenie dzielnicy Białołęka

- OPS dzielnicy Białołęka, prowadzący punkt aktywności lokalnej, przy którym działa grupa samopomocowa osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Wnioski z badania odbiorców i użytkowników modelu.

W okresie 11.2016–12.2016 prowadzone było badanie potrzeb odbiorców i użytkowników Modelu. Wzięło w nim udział 60 respondentów: 20 osób z niepełnosprawnością intelektualną i 40 członków ich rodzin. Opis próby badawczej i szczegółowa analiza odpowiedzi na wszystkie pytania znajduje się w załączniku nr 1.

1) Badanie osób z niepełnosprawnością intelektualną

Bariery rozwoju społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnością intelektualną

Wszystkie przebadane osoby z NI objęte badaniem korzystały ze wsparcia Środowiskowych Domów Samopomocy – 20%, Ośrodków Dziennego Pobytu – 50% i w Warsztatów Terapii Zajęciowej – 30%. Badane OzNI I grupy (posiadające zasoby umożliwiające im samodzielne funkcjonowanie przy określonym wsparciu) w zdecydowanej większości prezentują gotowość zwiększenia swojej aktywności społecznej. Bariery w realizacji tej potrzeby są częściowo przeszkody wewnętrzne, takie jak lęki i obawy, brak pewności siebie, czy po prostu niepełnosprawność (łącznie 40%), ale też w dużej mierze czynniki pochodzące z zewnątrz, tzn. brak specjalistycznej pomocy w postaci np. asystenta, jak również odrzucenie społeczne, odczuwalny i przykry dla nich brak tolerancji (45%). Są to czynniki obecnie zdecydowanie częstsze niż np. niedostosowana struktura miejska pod względem architektonicznym (10%).

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja OzNI z grupy II (które wymagają stałej opieki). Tutaj badani kontaktują się wyłącznie w zamkniętych grupach. OzNI pozostający pod całodobową opieką rodziny i nieuczęszczający na żadne warsztaty itp. mają kontakt ograniczony wyłącznie do członków swoich rodzin. Osoby uczestniczące w różnego rodzaju warsztatach, zajęciach, kontaktują się wyłącznie z innymi OzNI. Wyraźnie widać brak kontaktu z osobami niezwiązanymi z systemem opieki.

Potrzeby w zakresie rozwoju społecznego i zawodowego

W zakresie zwiększenia aktywizacji społecznej i zawodowej badani z I grupy wskazywali na dużą potrzebę wsparcia z zewnątrz przez drugą osobę w postaci, czy to asystenta osoby niepełnosprawnej, czy trenera pracy, czy po prostu wsparcia przyjaciół (łącznie 35% odpowiedzi).

Wskazywali też, iż potrzebna jest im pomoc w zwiększeniu wiary w siebie, lepszego przygotowania do pracy, wsparcia trenera pracy czy dopasowania ofert pracy do ich niepełnosprawności, jak i specyficzne godziny pracy – 2 dni tygodniowo (łącznie 54% wskazań). Część OzNI I gr wskazywało, że ich niskie wynagrodzenie jest demotywujące (11%). Osoby z niepełnosprawnością intelektualną, które nigdy nie pracowały, nie mają

zasadniczo pojęcia na temat tego, czego potrzebowałyby do-aktywności zawodowej. OzNI z II grupy nie pracują.

Zapotrzebowanie na inne usługi środowiskowe

90 % OzNI z I gr wykazują gotowość nawiązywania kontaktów towarzyskich, czy korzystania z pomocy bliższego lub dalszego sąsiedztwa w przypadku istnienia takiej potrzeby. Również możliwość korzystania z odrębnego mieszkania ułatwiłaby OzNI I grupy oderwanie się od rodziny i większe usamodzielnienie się. 75% OzNI mieszkających nadal z rodzicami, deklaruje, że chciałoby mieszkać samo, jednak na drodze do realizacji tego marzenia stają głównie finanse, ale też dotychczasowy brak informacji o takiej możliwości.

Wiedza odbiorców o dostępnym wsparciu

Połowa badanych (50%) jest w stanie wskazać inne oprócz NGO instytucje oferujące wsparcie, takie jak OPS-y, PFRON, ŚDS itd. Druga połowa OzNI nie wie nic o wsparciu od tych instytucji. Ta część badanych, która identyfikuje te podmioty, opisuje je bardzo ogólnie – „udzielają pomocy”, „można tam przebywać” itp.

Pytane OzNI przyznają, że mają dostęp do informacji o przysługującym im wsparciu. Najczęstszym źródłem ich wiedzy okazuje się Internet (24% wskazań), zaś najmniej pożytecznymi w zdobywaniu takich informacji są ośrodki pomocy społecznej – 14% wskazań. Telewizja i ogłoszenia również spełniają swoją funkcję przekazu informacji – po 19%. Zaraz po Internecie najlepszym źródłem informacji o wsparciu dla OzNI wskazywane są NGO i inne instytucje.

Jedynie połowa badanych OzNI potwierdza, że informacje o wsparciu przyczyniły się do jego uzyskania. Pozostałe 40% badanych pomimo informacji o istniejącym wsparciu nie uzyskało pomocy, jakiej potrzebowało i to z dwóch powodów: nie istniała taka pomoc, jakiej teosoby potrzebowały, bądź informacje o sposobie uzyskania wsparcia były dla nich niezrozumiałe.

Wnioski z badania rodziców osób z NI

Przebadani rodzice grupy I korzystają z istniejącego wsparcia. Sytuacja ma się zupełnie inaczej u rodziców z grupy II – 45% ich dzieci wymaga całodobowej opieki. Rodzice osób z grupy I w znacznej większości zapewnili swoim dzieciom własną przestrzeń do odosobnienia i własnych działań. Większość OzNI posiada bowiem w swoim miejscu zamieszkania własny pokój – 60%. 90% rodziców nie widzi potrzeby dalszych modyfikacji mieszkania pod kątem potrzeb swojego niepełnosprawnego dziecka. 80% rodziców jest przekonane, że ich dziecko powinno mieszkać samo. Pozostałe 20% twierdzi, że boi się o jego los bez ich opieki, lub też uważa, że dziecko nie jest zdolne do samodzielności.

Niemal żaden z rodziców grupy II nie słyszał o możliwości umieszczenia syna/córki, pod opieką na kilka dni np. w mieszkaniu wytchnieniowym. Okazuje się tymczasem, że prawie wszyscy rodzice uważają takie rozwiązanie za bardzo atrakcyjne – 95%. W kontekście udzielanych odpowiedzi przez rodziców grupy II ich entuzjazm samodzielnym/oddzielnym mieszkaniem dla dziecka nie bierze się z możliwości większej samodzielności syna/córki, ale głównie odciążenia ich jako opiekunów od całodobowej nieustającej opieki.

Ogólnie można wnioskować, że rodzice grupy I uważają swoje dzieci za dość samodzielne i niezależne, ale wyłącznie w bezpiecznych ramach wsparcia i opieki. Wszelkie inne działania zmierzające do takiej samodzielności są dla większości z nich nierealne – nie wierzą w swoje dzieci, boją się że nie powiodą się zbyt odważne próby usamodzielnienia ich, wybierają bezpieczne dla siebie i dzieci stabilne egzystowanie.

Rodzice grupy II są przekonani, że ich dzieci nie usamodzielniają się w większym lub mniejszym stopniu – nie pozwoli im na to ich niepełnosprawność. Wszelkie działania związane z opieką nad ich synem/córką tak naprawdę w ich opinii powinny być ukierunkowane na czasowe zastąpienie i odciążenie stałych opiekunów.

Postawy rodziców osób z NI wobec zatrudnienia

Jedynie 15% dzieci rodziców OzNI I grupy ma pracę. Ich dzieci pracują z trenerem pracy. Po odpowiedziach rodziców na pytanie, czemu tak jest, można wnioskować, że wynika to głównie z braku wiary rodziców w to, że dziecko jest w stanie sobie poradzić w pracy. Zdecydowana większość rodziców niepracujących OzNI uważa, że nie ma takiego stanowiska pracy, które byłoby odpowiednie dla ich dziecka – 65% z nich. Pozostali również nie widzą w ogóle sensu podejmowania próby zatrudnienia podopiecznego, uważają, że pobyt w ośrodku to wszystko, na co go stać, i jest mu tam wystarczająco dobrze. Taka bierność rodziców we wspieraniu OzNI gr I w znalezieniu/podjęciu pracy może być głównym czynnikiem hamującym rozwój zawodowy ich podopiecznych.

Rodzice II grupy nie biorą pod uwagę możliwości zarobkowych ich podopiecznych – ich dzieci są zbyt niesamodzielne.

Funkcjonowanie zawodowe matek – głównych opiekunek osób dorosłych z NI

Aktywnych zawodowo w I grupie jest 40% matek OzNI. Matki pracujące w większości wykonują prace dorywcze. Będąc głównymi opiekunkami swoich niepełnosprawnych dzieci, w swojej opinii nie mają czasu na pracę. 90% z nich deklaruje, że nie potrzebuje pomocy. Matki, które przyznają, że pomoc by się im przydała, wskazują, że dotyczyłaby ona właśnie odciążenia z obowiązków w opiece nad niepełnosprawnym dzieckiem. Opieka nad dzieckiem to dla matek OzNI całodobowa praca i główny obowiązek – stąd nawet te bez zatrudnienia w

większości nie dążą do znalezienia płatnego zajęcia – jedynie 17% z nich deklaruje chęć podjęcia pracy.

W przypadku grupy II również 40% rodziców pracuje dorywczo. Pozostałe 60% nie pracuje - w tym połowa to emeryci, a druga połowa jest bezrobotna lub niezarejestrowana w Urzędzie Pracy. Warto zwrócić uwagę, że opieka nad podopiecznymi z tej grupy jest o wiele bardziej absorbująca niż nad podopiecznymi z grupy I, a mimo to ten sam procent badanych podjął pracę. Być może jest to wysiłek spowodowany dużymi brakami finansowymi.

Deklarowane potrzeby wsparcia

Większość rodziców I grupy zaprzecza, jakoby potrzebowała dodatkowej pomocy – 90% – a te osoby, które przyznają, że taka by się im przydała, wskazują, że miałyby być to taka pomoc, która odciążałaby je z obowiązków nad dzieckiem – 10% z nich.

Dokładnie na odwrót przedstawia się sytuacja w grupie II. Prawie wszyscy rodzice – 90% – deklarują, że potrzebują więcej pomocy – głównie przy rehabilitacji podopiecznego i transporcie. Przydałaby im się również osoba do pomocy przy synu/córce w postaci asystenta ON. Rodzice II grupy oprócz bardzo dużej potrzeby pomocy przy rehabilitacji i transporcie podopiecznych wskazują również, iż sami potrzebują wsparcia. Są zdania, że ich sytuację mogłaby polepszyć opieka nad rodziną – 22% wskazań - pomoc, która obejmuje nie tylko samą OzNI, ale rodzinę jako całość. Nie wybierają też z możliwych odpowiedzi pomocy finansowej, ale wszystkie te możliwości, które dotyczą zastąpienia chociaż chwilowego ich w opiece i usprawnianiu syna/córki – szczególnie dzięki asystentowi ON.

Główne problemy rodziców osób z NI

Spośród kilku różnic w funkcjonowaniu własnych rodzin a rodzin ze wszystkimi sprawnymi członkami, rodzice OzNI grupy I wyróżniają przede wszystkim uzależnienie od dziecka, podporządkowanie swojego życia opiece nad nim – 38% wskazań. Jest to nie tylko więź mechaniczna, wynikająca z obowiązku, ale i psychiczna – poczucie stałej potrzeby pieczy nad dzieckiem i strach przed krzywdą, jaka może mu się przydarzyć.

Odpowiednia opieka nad OzNI, ale też potrzeby dnia codziennego, rozbijają się w zwykłym życiu rodziców OzNI o mur finansowy – zauważają oni wyraźnie swój niższy status finansowy w społeczeństwie. Rodzina z OzNI ma zupełnie inne priorytety finansowe niż rodzina, w której wszyscy członkowie są sprawni. Ponadto z uwagi na potrzebę ciągłego usprawniania dziecka i opieki nad nim wymagane są stałe regularne nakłady finansowe.

Ta grupa rodziców za mniej istotną, ale jednak zauważalną, uzaje konieczność rezygnacji z pracy na rzecz opieki nad OzNI, jak też doświadczenie odrzucenia ze strony środowiska lokalnego, wręcz nieżyczliwość otoczenia. Wskazuje to na występowanie w tej grupie

rodziców potrzeby akceptacji i wsparcia psychicznego od otoczenia jako niezbędnego elementu motywacji i poczucia własnej wartości.

Rodzice II grupy, dokonując porównania własnej rodziny do rodziny z pełnosprawnymi członkami, podobnie wskazywali w dużej mierze na uzależnienie się od dziecka i podporządkowanie mu życia – 31%, ale też większy nacisk kładli na odczuwany przez nich wielki ciężar opieki nad tym dzieckiem przez całe życie – 31%. Część z rodziców otwarcie przyznała, że traktuje swojego niepełnosprawnego syna/córkę wręcz jako balast i obciążenie – 10% z nich. Nie mniej narzekali oni na ogromne wydatki związane z opieką i rehabilitacją OzNI.

W odpowiedziach obu grup rodziców widać wyraźnie, że główną różnicą między funkcjonowaniem rodziny z pełnosprawnymi członkami a rodziną z OzNI jest uzależnienie rodziców i podporządkowanie się przez nich niepełnosprawności dziecka – życie rodziny kręci się wokół opieki nad nim, a dodatkowo opieka ta jest obciążona ciężarem trudności finansowych i niemożności ich uzupełnienia przez pracę zawodową.

Uogólniając, można uznać, że niepełnosprawność dziecka powoduje wycofanie się rodziców z życia społecznego i zawodowego. Pomijając nieliczne wyjątki, rodzice OzNI poświęcają się całkowicie dziecku i obowiązkom związanym z opieką nad nim, czują się odrzucani, nieakceptowani przez lokalne społeczności, nie mają czasu na własny rozwój zawodowy czy nawiązywanie dalszych osobistych kontaktów. Jedyne odciążenie dają im ośrodki dziennego wsparcia, w których podopieczni mogą przebywać część dnia. Opieka nad niepełnosprawnym dzieckiem pochłania niemal całe życie ich opiekunów.

Niepełnosprawność dziecka a realizacja potrzeb rodziców

Większość opiekunów OzNI z I grupy znajduje czas dla siebie – 70% z nich. Przy łżejszych niepełnosprawnościach dziecka rodzice łatwiej znajdują czas dla siebie, OzNI są bardziej samodzielne, mogą wykonywać niektóre czynności i do tego dołącza czas, jaki spędzają one w ośrodkach dziennych. Wszystkie te czynniki wpływają pozytywnie na czas, jaki rodzice I grupy mogą przeznaczyć na zaspakajanie własnych potrzeb, w tym dbanie o zdrowie.

W przypadku grupy II żaden z rodziców nie czuje, że ma w pełni czas dla siebie, a jedynie 30% z nich w ograniczonym stopniu.

Większość rodziców I grupy jest zadowolona z życia – 60% twierdzi, że „jakoś sobie radzi”. Duża jest też jednak część rodziców, którzy czują, że nie mają wpływu na swoje życie, bo są uzależnieni od niepełnosprawnego syna/córki. To niezadowolenie z życia wiąże się również z ciągłym strachem o przyszłość ich dziecka po ich śmierci.

Zupełnie inaczej reagują rodzice II grupy - mimo niepełnosprawności swoich dzieci niemal wszyscy są zadowoleni ze swojego życia – 95% z nich. Taki rozkład odpowiedzi można tłumaczyć tym, że w grupie I przy lżejszych niepełnosprawnościach i przy o wiele większej samodzielności OzNI rodzice mają namiastkę tzw. normalnego życia, perspektywę, że dzieci opuszczą ich dom i zamieszkają samodzielnie (np. mieszkanie chronione itp.), wciąż więc mają nadzieję i szansę na unormowanie swojego funkcjonowania, jak to ma miejsce w rodzinach ze wszystkimi pełnosprawnymi członkami. Tymczasem w grupie II rodzice przeszli przez proces godzenia się ze swoją sytuacją, co doprowadziło do jej akceptacji. Nie liczą więc na wielkie zmiany swojego położenia, a więc też nie czekają na nie.

Problem zabezpieczenia materialnego dorosłych osób z NI

Wszyscy przebadani rodzice OzNI z I grupy myślą o tym, co będzie z ich niepełnosprawnym synem/córką, kiedy sami nie będą mogli się już nim/nią opiekować. Ścisła zależność między rodzicem i dzieckiem i brak wizji możliwości bycia zastąpionym w roli dobrego opiekuna przez kogokolwiek innego, jest dla rodziców wielkim problemem. Stąd właśnie część z nich – 25% – boi się w ogóle zastanawiać nad tym, co będzie z ich dzieckiem w przyszłości. Brak jasnych rozwiązań takich sytuacji w systemie wsparcia powoduje, że zastanawiają się oni zupełnie abstrakcyjnie nad różnego rodzaju rozwiązaniami, żadnego jednak nie uważając za pewne, czy wystarczająco dobre. W ostateczności liczą więc często na to, że ktoś z rodziny przejmie pieczę nad ich dzieckiem.

Bardzo podobnie kształtuje się rozkład odpowiedzi rodziców w grupie II. Wszyscy przyznają, że zastanawiają się i martwią o to, co będzie z ich synem/córką, gdy oni nie będą już mogli się nim/nią opiekować. Również duża część badanych pokłada nadzieję w przekazaniu obowiązków nad dzieckiem rodzinie – 30%, połowa z nich przypuszcza, że dzieci zostaną umieszczone w Domach Pomocy Społecznej, również prywatnych. Wielu też po prostu nie umie sobie wyobrazić takiej ewentualności, choć zdaje sobie z niej sprawę.

Przyszłość OzNI okazuje się niejasna, nie ma wytyczonych ścieżek postępowania w przypadku śmierci ich głównych opiekunów, rodzice żyją w strachu co musi wpływać na całokształt ich życia, postępowania, ciągle poczucie lęku o dziecko.

Wnioski z badania instytucji

Organizacje pozarządowe

Bardzo szczegółowo wypowiadają się przedstawiciele NGO działających na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną w zakresie tego, co powinien zawierać środowiskowy system wsparcia dorosłych OzNI. Respondenci wskazywali trzy obszary niezbędnego

wsparcia, nie ograniczając się do samych OzNI, ale ujmując ich problematykę całościowo poprzez:

- a) wsparcie dla dorosłych OzNI,
- b) wsparcie dla rodzin OzNI,
- c) wsparcie dla środowiska lokalnego OzNI.

Można zauważyć, że wymienione przez nich obszary są tymi samymi, które wymieniali rodzice obu grup OzNI, wskazując, gdzie napotykają problemy i jakie mają potrzeby. W obszarze a). wsparcia dla dorosłych OzNI szczególnie wskazują na potrzebę wsparcia zawodowego – 13% – oraz na różnego rodzaju pomoc asystencką – czy to asystenta ON, czy trenera Pracy – 24%. W obszarze b). wsparcia dla rodzin OzNI NGO skupiły się głównie na zapewnieniu im mieszkań różnego typu – 27% – oraz na wsparciu specjalistycznym – od informacji przez pomoc psychologiczną dla całej rodziny – 53%. Obszar c). wsparcie dla środowiska lokalnego OzNI to próby integracji tej społeczności lokalnej zamieszkujących ją OzNI oraz prawne i finansowe wspieranie tych działań.

Środowiskowy System Wsparcia dla OzNI według NGO działałby o wiele sprawniej, jeśli udrożniłoby się przepływ informacji, wytyczyło/zaplanowało konkretną ścieżkę rozwoju dla OzNI oraz położyło większy nacisk na pracę z rodziną OzNI.

Informacja

W opinii przedstawicieli NGO poprawa dostępu do informacji, dotyczącej wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i członków ich rodzin, mogłaby nastąpić, jeśli spełnione zostałyby następujące trzy warunki:

- współpraca – 31%,
- wspólna baza informacji – 38%,
- systemowość – 31%.

Widać więc, że kluczową kwestią jest tu dostęp do bieżącej informacji i płynna współpraca z innymi instytucjami zajmującymi się problematyką OzNI.

Współpraca organizacji pozarządowych z samorządem

Tutaj na wstępie NGO wskazują, że ich możliwości działania wykorzystywane są w bardzo nieznacznym stopniu – 80% wskazań. Małe nakłady finansowe zawężają ich pole manewru, a więc i ograniczają ich możliwości włączenia się w rozwiązywanie problemu dorosłych OzNI. Zmiana więc formy funkcjonowania, większe nakłady finansowe, ale też wskazanie dobrych praktyk wg NGO stanowiłoby o zdecydowanie większym ich udziale w rozwiązywaniu problemów OzNI.

Głównymi problemami we współpracy z samorządem w kontekście działań na rzecz OzNI jest, ogólnie rzecz biorąc, brak wiedzy na temat OzNI w urzędach dzielnicy – pracownicy urzędów są niezaznajomieni z tematem niepełnosprawności, nie rozumieją ani potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną, ani specyfiki problemu. Usprawnić tę współpracę mogłyby według NGO przede wszystkim wspólne programy działania – 60%, ale też wspólne forum, gdzie wszystkie podmioty zobowiązane do działania na rzecz OzNI nawiązywałyby bliższe kontakty – 40% wskazań.

Pracodawcy zatrudniający osoby z NI

Wszyscy przebadani pracodawcy przyznają, że ich firmy korzystają z form wspierania w ramach PFRON – dofinansowania do wynagrodzenia OzNI oraz usługi trenera pracy. Pracodawcy uważają, że istniejące formy wsparcia dla zatrudniających pracowników zNI nie są wystarczające. Zdaniem pracodawców przy zatrudnianiu OzN obowiązuje zbyt duża biurokracja, zaś sama procedura zatrudniania OzN jest bardzo skomplikowana – 42% wskazań. Również niewiele jest kampanii informacyjnych w odniesieniu do zatrudniania osób z niepełnosprawnością intelektualną. Korzyści finansowe, jakie odnosi firma przez zatrudnianie OzNI, są według nich bardzo małe.

Okazuje się, że trener pracy to funkcja, jaką pracodawcy bardzo sobie cenią i wręcz nie wyobrażają sobie zatrudniania OzNI bez jego pomocy. Poczynając od pomocy przy doborze odpowiedniego stanowiska pracy dla OzNI. Trener jest według pracodawców niezbędny w procesie adaptacji do pracy i następnie jako fachowa pomoc przy jej wykonywaniu. Pracodawcy uważają, że trener pracy jest niezbędny zatrudnianym OzNI „nieustannie”.

W pierwszej kolejności według Pracodawców na ich wzrost zainteresowania OzNI jako pracownikami wpłynęłaby wcześniejsza informacja o korzyściach płynących z zatrudniania OzNI. Można również wnioskować, że uproszczenie procedury zatrudniania OzNI przez zmniejszenie biurokracji oraz bardziej wymierne korzyści dla pracodawców także w dużym stopniu przyczyniłyby się do częstszego ich zatrudniania.

Główną przeszkodą według pracodawców na drodze zatrudnienia OzNI jest brak wsparcia merytorycznego przy jego zatrudnianiu – 46%. Zwiększeniu zatrudnienia OzNI w firmach nie sprzyja według respondentów również mała otwartość pracodawców na problem – 36%, jak również stereotypy i uprzedzenia – 36% wskazań.

Można wnioskować więc, że dla zwiększenia zatrudnienia OzNI należałoby przeprowadzać więcej kampanii informujących nie tylko o korzyściach z zatrudniania OzNI, ale również zaznajamiających pracodawców z problematyką pracownika zNI, które zwiększyłyby ich otwartość i zniwelowałyby istniejące stereotypy i uprzedzenia.

Instytucje publiczne

Wyniki badania wskazują, iż podmioty uczestniczące w procesie zatrudniania OzNI nie wyodrębniają ich jako grupy docelowej swoich działań. Przekrój działań OPS-ów nakierowanych na OzNI jest bardzo skromny. Ośrodki nie dysponują bowiem odpowiednią kadrą do profesjonalnej pracy z OzNI. Zakres ich prac w stosunku do OzNI zamyka się we wsparciu pracownika socjalnego, kwalifikowaniu ich do Środowiskowych Domów Samopomocy lub do mieszkań treningowych.

Konsultacje społeczne modelu

W konsultacjach społecznych modelu uczestniczyło dwadzieścia osób z niepełnosprawnością intelektualną i czterdzieści członków ich rodzin i najbliższego otoczenia. Konsultacje prowadzone były w formie indywidualnych rozmów, które dotyczyły ich oczekiwań i potrzeb związanych z tworzeniem Modelu. Ponadto streszczenie modelu i wybrane standardy zostały przesłane do trzydziestu użytkowników: organizacji pozarządowych wspierających osoby z niepełnosprawnością intelektualną, ośrodków pomocy społecznej, szkół specjalnych, biur Urzędu m.st. Warszawy, środowiskowych domów samopomocy i warsztatów terapii zajęciowej, a także pracowników akademickich Uniwersytetu Warszawskiego i Akademii Pedagogiki Specjalnej.

24 lutego 2017 roku w Urzędzie miasta stołecznego Warszawy odbyły się konsultacje społeczne procedur w ramach Modelu. W spotkaniu konsultacyjnym uczestniczyło siedemnaście osób – przedstawicielki i przedstawiciele: ośrodków pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, szkół specjalnych, ośrodków kultury, Urzędów Dzielnic, ośrodków wsparcia, urzędu pracy i Biur Urzędu miasta stołecznego Warszawy. Spotkanie trwało trzy godziny i miało formę World Café. W pierwszej jego części osoby uczestniczące omówiły w grupach rozwiązania dotyczące przepływu informacji, mieszkalnictwa, zatrudnienia oraz pracy z rodziną i środowiskiem lokalnym osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Wnioski z pracy grup podsumowane zostały na forum.

Procedury

Opisane poniżej procedury dotyczą współpracy podmiotów publicznych i niepublicznych w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz członków ich rodzin/opiekunów w kluczowych obszarach, zidentyfikowanych podczas badania. Celem procedur jest utworzenie kompleksowego systemu wsparcia, w którym osoba dorosła z niepełnosprawnością intelektualną i jej bliscy otrzymują usługi adekwatne do ich potrzeb, umożliwiające maksymalnie samodzielne funkcjonowanie na każdym etapie życia, a ciągłość wsparcia jest zachowana. Każda procedura obejmuje konieczne do podjęcia działania oraz zakres zaangażowania w nie poszczególnych podmiotów. Procedura dotycząca zabezpieczenia finansowego osób z niepełnosprawnością intelektualną ze względu na obszerne uzasadnienie prawne stanowi załącznik do niniejszego Modelu.

Procedura I. Przygotowanie do dorosłości osób z niepełnosprawnością intelektualną

Problemy, na które odpowiada procedura: osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich rodziny po ukończeniu szkoły często pozostają bez wsparcia. Potencjał do samodzielnego życia i kompetencje uzyskane w szkole przez OzNI mogą nie być wykorzystywane, ani rozwijane. Osobie z NI i jej bliskim grozi izolacja społeczna.

Cel I: przed ukończeniem przez uczniów 16 roku życia rodzice i uczniowie zająkorzyści z posiadania statusu osoby z określonym stopniem niepełnosprawności i otrzymują wsparcie w uzyskaniu właściwego orzeczenia.

Działania:

- **organizacja kampanii informacyjnej** (w formie spotkania z uczniami i rodzicami, szkolenia, pogadanek) dotyczącej uprawnień wynikających z ustalonego stopnia niepełnosprawności;
- **włączenie do realizacji kampanii informacyjnej** pracownika ośrodka pomocy społecznej, który poinformuje szczegółowo rodziców o miejscu, trybie i wymaganych dokumentach, składania wniosku o ustalenie stopnia niepełnosprawności;
- **uprzedzenie rodzica** o konsekwencjach dla dziecka wynikających z braku orzeczenia – nieposiadanie uprawnień;
- **pozyskanie przez pracowników socjalnych** informacji na temat sytuacji rodzin osób z niepełnosprawnością, ich zasobów i potrzeb.

Realizatorzy: ponadpodstawowe szkoły specjalne, ośrodki pomocy społecznej.

*

Cel II: Przed ukończeniem przez uczniów 18 roku życia uczniowie i ich rodzice znają specyfikę nowej sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się osoba w chwili uzyskania pełnoletniości – nabycie zdolność do czynności prawnych i wynikające z tego faktu konsekwencje.

Działania:

- **organizacja kampanii informacyjnej** dla rodziców (w formie spotkania, szkolenia) dotyczące dostępnych rozwiązań prawnych, uzależnionych od umiejętności oceny przez osobę z niepełnosprawnością intelektualną skutków jej postępowania przy jednoczesnym zachowaniu autonomii decyzyjnej, która jest prawem każdej osoby dorosłej;
- **organizacja zajęć edukacyjnych** dla uczniów na temat ich sytuacji prawnej po uzyskaniu pełnoletniości, konsekwencji prawnych wynikających z konkretnych działań;
- **organizacja konsultacji indywidualnych** z prawnikami w celu analizy sytuacji poszczególnych rodzin i dopasowania rozwiązań prawnych do specyfiki ich funkcjonowania.

Realizatorzy: ponadpodstawowe szkoły specjalne, ośrodki pomocy społecznej.

*

Cel III: uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich rodzice znają przysługujące im uprawnienia i wynikające z nich formy wsparcia, dzięki czemu mogą podejmować świadome decyzje dotyczące swojej przyszłości.

Działania:

- **organizacja spotkań i szkoleń** dla rodziców dotyczących uprawnień i rodzaju wsparcia przysługującego osobom dorosłym z niepełnosprawnością i ich rodzinom, przekazywanie informacji na temat korzyści płynących z rehabilitacji osoby z niepełnosprawnością intelektualną po opuszczeniu szkoły;
- **organizacja spotkań** z pracownikami ośrodków pomocy społecznej w celu nawiązania relacji z rodzinami, wymiany danych kontaktowych, zmniejszenia uprzedzeń i lęków przed korzystaniem ze wsparcia OPS;
- **wizyty w szkołach** przedstawicieli środowiskowych domów samopomocy, warsztatów terapii zajęciowej, ośrodków wsparcia w celu przedstawienia oferty usług uczniom i rodzicom oraz pomocy w podjęciu decyzji o dalszej drodze osoby z NI po opuszczeniu szkoły;

– **zorganizowane przez szkołę wizyty uczniów i rodziców** w ŚDS, WTZ, ośrodkach wsparcia w celu poznania specyfiki działania placówki, nawiązania kontaktów i uzyskania wszelkich informacji potrzebnych do podjęcia decyzji o dalszej drodze osoby z niepełnosprawnością po opuszczeniu szkoły; organizowanie dni otwartych w w/w placówkach.

Realizatorzy: ponadpodstawowe szkoły specjalne, ośrodki pomocy społecznej, ŚDS, WTZ, ośrodki wsparcia.

*

Cel IV: Dorośli uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju rozwijają kompetencje społeczne i uczą się samodzielności, zaradności, decydowania o sobie w mieszkaniach treningowych.

Działania:

- w porozumieniu z rodzicami **określenie możliwości** poszczególnych uczniów przez szkolny zespół (w składzie wychowawca, psycholog, doradca zawodowy) na podstawie oceny funkcjonalnej wynikającej z realizacji Indywidualnego Programu Terapeutyczno-Edukacyjnego do pobytu ucznia w mieszkaniu treningowym;
- **nawiązanie współpracy** z NGO i ośrodkiem pomocy społecznej w zakresie udziału poszczególnych uczniów w programie mieszkań treningowych.

Realizatorzy: ponadpodstawowe szkoły specjalne, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe prowadzące mieszkania treningowe.

*

Cel V: kompetencje zawodowe uczniów z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju odpowiadające realnym wymogom właściwym dla różnych form zatrudnienia.

Działania:

- **współpraca szkoły** z Urzędem Pracy i innymi podmiotami rynku pracy w zakresie rozpoznania i aktualizowania rodzaju kompetencji wymaganych na proponowanych dla OzNI stanowiskach pracy i kształtowanie w uczniach umiejętności, które będą im odpowiadać;

- **wyposażenie absolwenta** w opracowany przez zespół (w składzie wychowawca, psycholog, doradca zawodowy) dokument¹określający jego potencjał jako pracownika wraz ze wskazaniem postulowanej formy zatrudnienia i zakresu wsparcia w pracy.

Realizatorzy: ponadpodstawowe szkoły specjalne, Urząd Pracy, organizacje pozarządowe zajmujące się aktywizacją zawodową osób z niepełnosprawnością intelektualną.

*

Cel VI: osoba z niepełnosprawnością intelektualną i osoba z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz jej rodzina przed opuszczeniem szkoły projektują dalszą ścieżkę rozwoju społecznego i/lub zawodowego oraz rehabilitacji (w zależności od jej potencjału).

Działania:

- **opracowanie opisu** funkcjonowania ucznia (przez zespół w składzie wychowawca, psycholog, doradca zawodowy z udziałem ucznia i rodziców/opiekunów) na podstawie stopnia realizacji celów zawartych w Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym², który każdy uczeń będzie otrzymywał przy opuszczaniu szkoły. Zakres opisu dotyczy społecznych i zawodowych kompetencji ucznia oraz niezbędnego wsparcia, np. konieczności przystosowania stanowiska pracy, przebiegu aktywizacji społeczno-zawodowej, potrzeb w zakresie transportu i innych (w przypadku I grupy). W II grupie osób z niepełnosprawnością intelektualną opis ten będzie dotyczył samodzielności w obszarach: samoobsługi, komunikacji, myślenia skutkowo-przyczynowego, nawiązywania i utrzymywania relacji, zainteresowań, mocnych stron i potrzeb w zakresie opieki, transportu czy innych;
- **zaplanowanie we współpracy z uczniem i rodziną dalszej ścieżki** rozwoju absolwenta, np. otwarty rynek pracy, ZAZ, Warsztaty Terapii Zajęciowej, inne formy aktywizacji zawodowej i zatrudnienia (w grupie I) i środowiskowy dom samopomocy, dom dziennego pobytu, ośrodek wsparcia i inne (w grupie II);
- **przekazanie zbiorczej informacji** na temat liczby absolwentów i zapotrzebowania na określone formy dalszego wsparcia do Punktu Informacyjno-Koordynacyjnego dla Osób z Niepełnosprawnościami.

¹ Schemat opisu znajduje się w Standardzie ewaluacji.

² Jak wyżej.

Realizatorzy: ponadpodstawowe szkoły specjalne, Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnościami, placówki zajmujące się rehabilitacją osób z niepełnosprawnością intelektualną, instytucje rynku pracy.

Procedura II. Utrzymanie kompetencji społecznych i/lub zawodowych dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Problem, na który odpowiada procedura: część osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju, będących poza systemem wsparcia, nie wykorzystuje swojego potencjału do samodzielnego funkcjonowania i nie rozwija umiejętności społecznych i zawodowych, pozostając w domach w izolacji pod opieką najbliższych.

Cel I: istnieje aktualna baza usług w zakresie rozwoju społeczno-zawodowego osób z niepełnosprawnością intelektualną, odpowiadających zróżnicowanym potrzebom OzNI w różnym wieku i wykorzystujących odpowiednio ich zasoby, dostępnych na obszarze miasta stołecznego Warszawy.

Działania:

- Gromadzenie oferty podmiotów realizujących programy rehabilitacji społecznej, zawodowej i zdrowotnej przez Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnościami (PIKON).
- Regularny monitoring aktualności bazy i udostępnianie jej wszystkim zainteresowanym podmiotom przez PIKON.
- Ośrodki Pomocy Społecznej i inne podmioty działające w dzielnicach m.st. Warszawy na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich bliskich raz na pół roku przekazują do PIKON informacje na temat zapotrzebowania na poszczególne typy usług.
- PIKON w cyklu półrocznym dokonuje zestawień zarówno zasobów w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej, jak i braków usług, wynikających ze zgłaszanych potrzeb OzN i członków ich środowiska i przekazuje je do wszystkich podmiotów zaangażowanych we wdrażanie modelu.

Realizatorzy: PIKON, ośrodki pomocy społecznej.

*

Cel II: liczba osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju pozostających bez wsparcia odpowiadającego ich potrzebom systematycznie spada.

Działania:

– **pozyskiwanie informacji** ze środowiska lokalnego przez ośrodek pomocy społecznej o osobach z niepełnosprawnością intelektualną i osobach z całościowymi zaburzeniami rozwojuniekorzystających ze wsparcia w dzielnicy;

–**kampania informacyjna** prowadzona w dzielnicach przez PIKON, ośrodki pomocy społecznej i organizatorów społeczności lokalnych, której celem jest dotarcie do jak najszerzego grona osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich bliskich z ofertą wsparcia;

–**pogłębiona diagnoza** i opracowanie opisu funkcjonowania dorosłej osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju, pozostającej poza systemem wsparcia, przez zespół specjalistów w PIKON (w składzie, psycholog, doradca zawodowy lub inny specjalista zależnie od potrzeb z aktywnym udziałem osoby z NI i ew. jej bliskich). Zakres opisu obejmuje społeczne i zawodowe kompetencje osoby z niepełnosprawnością oraz wskazanie adekwatnych form wsparcia;

– **rekomendowanie** przez PIKON osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju do placówki, której oferta najlepiej odpowiada jej potencjałowi i potrzebom lub zaproponowanie innej oferty przysługującego wsparcia.

Realizatorzy: PIKON, ośrodki pomocy społecznej.

*

Cel III: osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich bliscy dysponują wiedzą na temat przysługujących im praw i dostępnych usług, co umożliwia im świadome kierowanie swoim życiem.

Działania:

– **kampania informacyjna** prowadzona w dzielnicach przez PIKON, ośrodki pomocy społecznej i organizatorów społeczności lokalnych, której celem jest dotarcie do jak najszerzego grona osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich bliskich z informacją o ofercie możliwego wsparcia ;

– **konsultacje specjalistów** (prawnika, pracownika socjalnego, psychologa, doradcy zawodowego, seksuologa) w PIKON, dostępne dla każdej osoby z niepełnosprawnością

intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich bliskich; pomoc specjalistów w rozwiązywaniu konkretnych problemów.

Realizatorzy: PIKON, ośrodki pomocy społecznej.

Procedura III. Wsparcie zatrudnienia osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Problem, na który odpowiada procedura: niewielka część osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju, pomimo posiadania odpowiednich możliwości, pracuje. Z tego powodu wiele potrzeb tej grupy nie jest realizowanych.

Cel I: instytucje rynku pracy dysponują kompleksową wiedzą na temat funkcjonowania osób z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju jako pracowników oraz potrzeb pracodawców związanych z zatrudnianiem tej grupy.

Działania:

– Informacje dotyczące potrzeb w zakresie zatrudnienia OzNI gromadzi i cyklicznie przekazuje do Urzędu Pracy Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnością – PIKON. Informacje te dotyczą:

- liczby osób poszukujących pracy,
- danych demograficznych, jak wiek, płeć, wykształcenie,
- przygotowania zawodowego (kierunek, odbyte kursy),
- doświadczenia zawodowego i historii zatrudnienia,
- stopnia niepełnosprawności,
- zakres potrzebnego wsparcia, w zakresie przystosowania stanowiska pracy, dostępności architektonicznej miejsca pracy, trenera pracy, etc.

– PIKON otrzymuje cyklicznie informacje od podmiotów pracujących z osobami z niepełnosprawnością intelektualną i osobami z całościowymi zaburzeniami rozwoju (m.in. szkół specjalnych, agencji zatrudnienia, ośrodków pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej) o osobach zainteresowanych i zdolnych do podjęcia aktywności zawodowej i opracowuje informację zbiorczą umożliwiającą Urzędowi Pracy zaprojektowanie możliwych zasobów, tj. pozyskanie pracodawców, dysponujących konkretnymi, zgodnymi z zapotrzebowaniem, stanowiskami pracy lub możliwością ich dostosowania. Informacja ta jest udostępniana wszystkim podmiotom zainteresowanym wspieraniem zatrudnienia osób z NI.

– Urząd Pracy jako instytucja wspierająca osoby poszukujące zatrudnienia na rynku pracy w tym OzNI dysponuje:

- rejestrem pracodawców mających doświadczenie w zatrudnianiu OzNI;
- rejestrem organizacji pozarządowych, które realizują program aktywizacji społeczno-zawodowej OzNI, tworzonym przez PIKON.

– Urząd Pracy informuje pracodawców o dofinansowaniach, ulgach i rozliczeniach finansowych związanych z zatrudnieniem OzNI, obowiązkach wynikających z zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy: Urząd Pracy m. st. Warszawy, organizacje pozarządowe działające w obszarze zatrudnienia.

*

Cel II: osoby opuszczające warsztaty terapii zajęciowej (lub inne placówki zajmujące się rehabilitacją zawodową) podejmują zatrudnienie.

Działanie:

– powołanie w warsztatach terapii zajęciowej i innych podmiotach zajmujących się rehabilitacją zawodową zespołów zawodowych, złożonych z doradcy zawodowego, trenera pracy i mentora (osoby z niepełnosprawnością intelektualną z doświadczeniem zatrudnienia), do zadań których należeć będzie:

- diagnoza możliwości zawodowych i zakresu wsparcia w miejscu zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością intelektualną,
- utrzymywanie kontaktów ze środowiskiem pracodawców i pośrednikami pracy,
- szkolenia pracodawców i szkolenia osób z niepełnosprawnością,
- współpraca z najbliższym środowiskiem OzNI,
- organizacja zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością i jego monitoring,
- wsparcie zatrudnionej osoby z niepełnosprawnością w miejscu pracy i poza nim.

Realizatorzy: warsztaty terapii zajęciowej, inna placówka rehabilitacyjna³.

³ Szczegółowe informacje na temat zatrudniania znajdują się w *Standardzie współpracy pomiędzy podmiotami zajmującymi się aktywizacją zawodową i zatrudnianiem osób z niepełnosprawnością intelektualną*, stanowiącym załącznik do modelu.

Procedura IV. Mieszkalnictwo wspomagane.

Problemy, na które odpowiada procedura: większość osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju nie wykorzystuje swoich możliwości i nie prowadzi samodzielnego życia. Rodzice i opiekunowie osób z NI są nadmiernie obciążeni opieką i nie realizują swoich podstawowych potrzeb.

Cel: Oferta mieszkalnictwa wspomagane odpowiada rzeczywistym potrzebom osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich rodzin i służy ich umocnieniu.

Działania:

- Zapotrzebowanie na określony typ mieszkania przekazywane jest do Punktu Informacyjno-Koordynacyjnego dla Osób z Niepełnosprawnością PIKON. Zespoły specjalistów (psycholog, pracownik socjalny, terapeuta rodzinny, asystent osoby niepełnosprawnej), których skład ustalany jest w zależności od konkretnego przypadku, kwalifikuje/rekomenduje osobę z niepełnosprawnością do konkretnego typu mieszkania.
- PIKON dokonuje cyklicznej analizy danych i zbiorczą informację o zapotrzebowaniu na określony typ mieszkań przekazuje do Biura Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu m.st. Warszawy.
- Biuro Pomocy i Projektów Społecznych w porozumieniu z Biurem Polityki Lokalowej i urzędami dzielnic rozstrzygają o dalszym rozwiązaniu administracyjnym: rozpisaniu konkursów dla organizacji pozarządowych lub prowadzenie mieszkania w dzielnicy. Kryterium dostępu w konkursie jest doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnością oraz zapewnienie w mieszkaniu zakresu wsparcia ze strony opiekuna mieszkania, asystenta osoby z niepełnosprawnością intelektualną, psychologa, terapeutę i superwizji dla zespołu.

Realizatorzy: PIKON, ośrodki pomocy społecznej, Biuro Pomocy i Projektów Społecznych, organizacje pozarządowe.

Procedura V. Wsparcie rodziny osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Problemy, na które odpowiada procedura: brak wiedzy na temat środowiskowego wsparcia dla rodzin, niesprzyjające autonomii osoby z niepełnosprawnością postawy rodziców i opiekunów, ich nadmierne obciążenie i stres.

Cel I: Rodziny z osobami z niepełnosprawnością intelektualną i z osobami z całościowymi zaburzeniami rozwoju wiedzą o ofercie wsparcia umożliwiającego umocnienie tych osób w środowisku.

Działania:

- współpraca szkół specjalnych z ośrodkami pomocy społecznej w zakresie budowania u rodziców świadomości sytuacji prawnej ich dziecka, wynikającej z jego niepełnosprawności;
- współpraca OPS z NGO w zakresie edukacji rodziców: jak wzmacniać samodzielność dziecka z niepełnosprawnością, jak budować relacje w rodzinie, z zachowaniem autonomii OzNI;
- współpraca PIKON z podmiotami działającymi w dzielnicach w zakresie wymiany informacji na temat dostępności wsparcia i potrzeb rodzin OzNI; przekazywanie zbiorczej informacji, dotyczącej potrzeb OzNI i ich rodzin do Biura Pomocy i Projektów Społecznych.

Realizatorzy: ośrodki pomocy społecznej, szkoły specjalne, PIKON.

*

Cel II: postawa rodziców sprzyja samodzielności i umocnieniu osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Działania:

- opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną w konsultacji z pracownikiem socjalnym, dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku,
- indywidualna praca asystentów rodziny dorosłej osoby z niepełnosprawnością intelektualną między innymi w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, formalnych,
- motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, poszukiwania, podejmowania i utrzymywania pracy zarobkowej,
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców,
- wspieranie ruchu samopomocowego rodzin osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Realizatorzy: asystenci rodziny osoby dorosłej z niepełnosprawności intelektualną.

*

Cel III: rodziny osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju na każdym etapie życia mogą uzyskać wsparcie w radzeniu sobie z problemami.

Działania:

- prowadzenie grup wsparcia dla bliskich w dzielnicach w zależności od potrzeb,
- prowadzenie konsultacji indywidualnych dla członków rodzin,
- współorganizowanie warsztatów dla OzNI i ich rodzin w zależności od potrzeb.

Realizatorzy: specjalista ds. wsparcia OzNI i członków rodziny zatrudniony przy ośrodku pomocy społecznej we współpracy z ośrodkami rehabilitacji i szkołami.

*

Cel IV: Rodziny z osobami z niepełnosprawnością intelektualną i osobami z całościowymi zaburzeniami rozwoju otrzymują od społeczności lokalnych pomoc i nie obawiają się wykluczenia z ich strony.

Działania:

- Współorganizowanie spotkań osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w ogólnodostępnych miejscach – kawiarnie, miejsca spotkań;
- Współpraca z różnymi środowiskami lokalnymi, takimi jak wspólnoty mieszkańców, wspólnoty wyznaniowe;
- Współorganizowanie udziału osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w imprezach okolicznościowych, odbywających się w środowisku lokalnym;
- Współpraca ze wspólnotami mieszkaniowymi w zakresie tworzenia przyjaznego sąsiedztwa;
- Współpraca z ośrodkami zdrowia na danym terenie w zakresie ograniczania utrudnień w komunikacji z OzNI;
- Szkolenia dla pracowników instytucji publicznych na temat specyfiki niepełnosprawności intelektualnej i całościowych zaburzeń rozwoju o charakterze antydyskryminacyjnym współprowadzone przez przygotowane osoby z NI,
- Cykl szkoleniowy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną przygotowujący je do roli edukatorów.

Realizator: organizator społeczności lokalnej, grupy samopomocowe osób z niepełnosprawnością intelektualną ⁴ .

⁴ Szczegółowe informacje na temat wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin w otoczeniu znajdują się w Standardzie Wzmacniania Społeczności Lokalnych.

System koordynacji modelu

W zakresie planowania i tworzenia polityk miejskich i dzielnicowych niniejszy model jest komplementarny z Warszawskim Zintegrowanym Modelem Leczenia i Wspierania Środowiskowego Osób z Zaburzeniami Psychicznymi, w ramach którego utworzone zostaną Zespoły ds. Wspierania Osób z Zaburzeniami Psychicznymi – jeden przy Prezydencie m.st. Warszawy i jeden przy burmistrzu każdej dzielnicy. Zgodnie z założeniami tamtego modelu do zadań zespołów należeć będzie między innymi: wymiana informacji na temat planowanych działań poszczególnych biur Urzędu m.st. Warszawy na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, koordynacja działań na rzecz tej grupy, analiza i proponowanie rozwiązań systemowych dla problemów pojawiających się w dzielnicach, działania rzecznicze. Zespoły te zajmować się będą również między innymi grupą osób z niepełnosprawnością intelektualną, dlatego w ramach tego modelu nie zostało przewidziane tworzenie dodatkowej struktury, która miałaby tworzyć i modyfikować plany polityk.

Koordynacja na poziomie m.st. Warszawy

Za całościową koordynację odpowiadać będzie Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnościami (PIKON). Punkt ten działa na terenie m.st. Warszawy od 2016 roku. Prowadzony jest przez Fundację Pomocy Ludziom Niepełnosprawnym. Gromadzi informacje o ofercie dla wszystkich osób z niepełnosprawnościami. Od początku działalności dotychczas z jego usług skorzystało około 250 osób. W ramach wdrażania modelu kompetencje PIKON poszerzone zostaną o konsultacje specjalistyczne, monitoring i ewaluację. PIKON pełnić będzie zadania w czterech obszarach.

1) Zarządzanie informacją.

- gromadzenie i aktualizowanie informacji nt. wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju dostępnego na obszarze m.st. Warszawy,
- monitoring świadczonego wsparcia, regularne sprawdzanie poziomu jego dopasowania do potrzeb,
- badanie zapotrzebowania na usługi dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz ich rodzin,
- tworzenie zestawień dotyczących usług (w zakresie zatrudnienia, mieszkalnictwa, rehabilitacji, społecznej, zawodowej i zdrowotnej) i przekazywanie ich do odpowiednich biur m.st. Warszawy,

2) Bezpośrednie wsparcie osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju (ze szczególnym uwzględnieniem osób niekorzystających z żadnej formy wsparcia):

- opracowywanie diagnozy sytuacji osoby i opisu jej funkcjonowania, który posłuży do dalszej ewaluacji i będzie podstawą planowania wsparcia,
- kierowanie do placówek i usług najlepiej odpowiadającym potrzebom osób z niepełnosprawnością i ich rodzin,
- prowadzenie bezpośrednich konsultacji w zakresie rozwiązań prawnych, dostępnych świadczeń, porad psychologicznych, seksualności osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz doradztwa zawodowego.

3) Wspieranie merytoryczne podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Modelu

- superwizje dla specjalistów pracujących w dzielnicach,
- informowanie na temat dostępności wsparcia,
- wsparcie merytoryczne w zakresie pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną przedstawicieli instytucji, które nie mają doświadczenia pracy z tą grupą, między innymi personelu medycznego.

4) Działania promocyjne na poziomie ogólnomiejskim.

Wdrażanie modelu w dzielnicach

Podmiotami wiodącymi we wdrażaniu Modelu w poszczególnych dzielnicach m.st. Warszawy będą ośrodki pomocy społecznej. W każdej dzielnicy przy OPS (lub przy punkcie aktywności lokalnej, miejscu aktywności lokalnej organizacji współpracującej ze społecznością) zatrudniona zostanie osoba na stanowisku organizatora społeczności lokalnej. Do jej zadań należeć będzie:

- budowanie partnerstw międzysektorowych na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju, włączanie do nich szerokiej gamy podmiotów publicznych i niepublicznych,
- animowanie działalności tych partnerstw,
- animowanie działań na rzecz tej grupy w postaci wolontariatu i działań w sąsiedztwie,
- animowanie ruchu samopomocowego osób z niepełnosprawnością intelektualną, zachęcanie osób z niepełnosprawnością i ich bliskich do podejmowania działań na własną rzecz, rekrutacja osób z NI na szkolenie trenerskie,
- bliska współpraca z aktywnymi osobami z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju, między innymi występującymi w roli edukatorów,

- organizowanie i prowadzenie we współpracy z edukatorami z NI szkoleń na temat pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, skierowanych do szerokiego grona odbiorców: m.in. pracowników urzędów dzielnic, ZGN, OPS, ośrodków kultury, bibliotek, domów sąsiedzkich, miejsc aktywności lokalnej, organizacji pozarządowych, instytucji oświatowych, i inicjatyw prywatne (kawiarnie, kluby osiedlowe etc.)
- organizowanie i prowadzenie we współpracy z edukatorami z NI warsztatów antydyskryminacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem wykluczenia ze względu na niepełnosprawność intelektualną,
- prowadzenie kampanii społecznych,
- prowadzenie działań informacyjnych nt. dostępnego w dzielnicy wsparcia.

Rezultatem pracy organizatorów społeczności lokalnych po etapie wdrażania Modelu będą partnerstwa podmiotów publicznych i niepublicznych skutecznie działające na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich najbliższych. Szczegółowy opis działalności organizatorów i pracy ze społecznościami lokalnymi znajduje się w Standardzie wzmacniania społeczności lokalnych.

Monitoring i ewaluacja

Szczegółowy opis monitoringu i ewaluacji modelu znajduje się w Standardzie ewaluacji. Zgodnie ze Standardem za ewaluację jakości świadczonego wsparcia i jego adekwatność do potrzeb osoby z niepełnosprawnością intelektualną i osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju, a także jej bliskich odpowiadać będzie Punkt Informacyjno-Koordynacyjny dla Osób z Niepełnosprawnościami. Dla każdej osoby, która znajdzie się w Modelu, opracowany zostanie (przez zespół w szkole ponadpodstawowej lub ekspertów w PIKON) krótki opis funkcjonowania i zakresu wsparcia niezbędnego do utrzymania maksymalnie możliwej dla danej osoby z niepełnosprawnością samodzielności, a także wsparcia jej bliskich. Opis ten stanie się podstawą do ewaluacji i monitoringu.

Raz na sześć miesięcy PIKON prowadzić będzie monitoring wsparcia. Każda placówka zaangażowana we wdrażanie modelu w dzielnicach, w szczególności ośrodki wsparcia, środowiskowe domy samopomocy i warsztaty terapii zajęciowej, przesyłać będzie do PIKON informacje na temat liczby swoich uczestników i osób, które zrezygnowały z jej usług i ich dalszej ścieżki. W przypadku, gdy sytuacja tych osób nie będzie znana, specjalista ds. monitoringu zatrudniony w PIKON, będzie kontaktować się bezpośrednio z osobą lub jej rodziną, rozpoznawać sytuację, organizować konsultacje specjalistyczne, których celem będzie między innymi wyznaczenie nowej ścieżki adekwatnego wsparcia.

Informacje na temat zgłaszanych potrzeb osób z niepełnosprawnością, zebrane podczas monitoringu służyć będą do planowania systemu wsparcia i tworzenia oferty usług.

Budżet modelu

Nazwa kosztu	Koszt jednostkowy w zł	Jednostka miary	Suma w 1 roku
I. Zespół ekspertów w PIKON			
- psycholog	80	1 os./80 h/12 m-cy	76 800
- doradca zawodowy	60	1 os./40 h/12 m-cy	28 800
- pracownik socjalny	40	1 os./40 h/12 m-cy	19 200
- prawnik	60	1 os./20 h/12 m-cy	14 400
- seksuolog	80	1 os./20 h/12 m-cy	19 200
Superwizje dla osób wdrażających model	200	1 os./10 h/12 m-cy	24 000
Zakup telefonu i komputera wraz z oprogramowaniem (system operacyjny, programy biurowe, program antywirusowy) do pracy ekspertów**	3500	1 komplet	3 500
II. Wsparcie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnością intelektualną			
Prowadzenie grup wsparcia (2 os. prowadzące)	80	2 OP/2 grupy/4 spotkania/12 m-cy/4 dzielnice	61 440
Konsultacje indywidualne dla rodzin w dzielnicach	80	1 os./80 h/12 m-cy/4 dzielnice	230 400
Asystent/ka rodziny osoby dorosłej z niepełnosprawnością intelektualną	4800	2 etaty/12 m-cy/4 dzielnice	460 800
Poczęstunek na spotkania grup rodzin	4	12 OU/2 grupy/4 spotkania/12 m-cy/4 dzielnice	18 432
Materiały papiernicze na spotkania	3	12 OU/2 grupy/4 spotkania/12 m-cy/4 dzielnice	13 824
Wyposażenie miejsc pracy asystentów (biurka, krzesła, komputery z podstawowym oprogramowaniem, telefony)**	7000	2 komplety/4 dzielnice	56 000
III. Praca ze społecznościami lokalnymi			
Organizator/ka społeczności lokalnej*	6000	1 etat/12 m-cy/4 dzielnice	288 000
Prowadzenie szkoleń w społecznościach (2 edukatorów: 1 trener i 1 OzNI)*	70	2 OP/6 h/4 szkolenia/4 dzielnice	6 720
Poczęstunek na szkolenia w społecznościach*	4	15 OU/4 szkolenia/4 dzielnice	960
Materiały papiernicze na szkolenia w społecznościach*	3	15 OU/4 szkolenia/4 dzielnice	720
Prowadzenie szkolenia trenerskiego dla OzNI*	70	1 OP/40 h	2 800

Poczęstunek na szkolenia trenerskie*	4	15 OU/8 szkoleń	480
Materiały papiernicze na szkolenia trenerskie*	3	15 OU/8 szkoleń	360
Kampania popularyzująca (m.in. organizacja wydarzeń, projekt i druk materiałów promocyjnych, reklama w mediach)*	900	1 komplet/12 m-cy/4 dzielnice	43 200
Wyposażenie miejsc pracy organizatorów (komputer wraz z podstawowym oprogramowaniem, telefon, krzesło, biurko)**	7000	1 komplet/4 dzielnice	28 000
IV. Mieszkania ze wsparciem			
Podstawowy remont i wyposażenie 4 mieszkań**	50000	1 usługa/4 mieszkania	200 000
Koszty utrzymania 4 mieszkań (ubezpieczenie, drobne naprawy etc.)	370	1 usługa/4 mieszkania	17 760
Wsparcie asystentów OzNI w 4 mieszkaniach prywatnych OzNI i 4 z zasobu lokalowego m.st. Warszawy	4000	3 etaty/4 dzielnice/12 miesięcy	576 000
Wsparcie psychologa w 8 mieszkaniach	6000	1 etat/12 miesięcy	72 000
Terapeuta w 8 mieszkaniach	4000	1 etat/12 miesięcy	48 000
V. Wsparcie zatrudnienia			
Trener/ka pracy	4500	2 etaty/12 miesięcy	108 000
Doradca zawodowy	5500	1 etat/12 miesięcy	66 000
Mentor/ka	70	60 godz./12 m-cy	50 400
Wyposażenie stanowiska pracy doradcy zawodowego (biurko, krzesło, komputer wraz z podstawowym oprogramowaniem, telefon)**	7000	1 komplet	7 000
VI. Monitoring i ewaluacja			
Specjalist/k/a ds. monitoringu	5000	1 etat/12 m-cy	60 000
Przechowywanie danych osobowych (zakup dysku, szaf)**	900	1 komplet	900
Wyposażenie miejsca pracy specjalisty ds. monitoringu (biurko, krzesło, komputer wraz z podstawowym oprogramowaniem)*	7000	1 komplet	7 000
Zakup oprogramowania do zarządzania bazami danych**	1000	1 sztuka	1 000
Ewaluacja modelu*	15000	1 usługa	15 000
VII. Zarządzanie			

Koordinacja wdrażania modelu i poszczególnych standardów*	6000	3 etaty/12 miesięcy	216 000
Roczny koszt wdrażania modelu:			2 843 096
Koszt modelu po etapie wdrażania:			1 974 696

*Koszty wdrażania modelu, których finansowanie zakończy się po trzyletnim etapie testowania.

** Koszty wyposażenia stanowisk pracy i mieszkań ponoszone jednorazowo (także ujęte w ramach kosztów wdrażania).

Roczny koszt wdrażania i funkcjonowania modelu w czterech dzielnicach Warszawy to około 2 843 096 zł. Koszty wdrażania modelu w czterech dzielnicach wynoszą 868 400 zł i obejmują: wyposażenie stanowisk pracy osób zatrudnionych w modelu, remont i wyposażenie mieszkań z zasobu lokalowego m.st. Warszawy, a także pracę ze społecznościami lokalnymi w dzielnicach. W założeniu po etapie wdrażania w dzielnicach będą działały partnerstwa na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ruch samopomocowy. W każdym partnerstwie wyłoni się lider, który, początkowo wspierany przez organizatora społeczności lokalnej, będzie koordynować jego działalność. Nie będzie więc potrzeby finansowania stanowiska pracy organizatora. W dzielnicach będą też przeszkoleni edukatorzy z NI, którzy w ramach ruchu samopomocowego przy wykorzystaniu zasobów własnych, placówek, z którymi są związani, i partnerstw będą mogli prowadzić działalność edukacyjną. Koszt funkcjonowania modelu po etapie wdrażania szacujemy na około 1 974 696 zł. Koszt ten dotyczy działań nowych, niefinansowanych w obecnie działającym systemie.

Źródła finansowanie kosztów po zakończeniu testowania modelu

Te elementy modelu, które w etapie testowania okazały się skuteczne, powinny być finansowane z trzech źródeł – środków własnych samorządu, budżetu państwa oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – zgodnie z poniższą tabelą.

Działanie	Źródło finansowania
I. Zespół ekspertów w PIKON	środki samorządu
II. Wsparcie rodzin i opiekunów	w zależności od tego, przy jakiej placówce jest umocowana grupa wsparcia lub prowadzone konsultacje: środki samorządu lub budżet państwa
IV. Mieszkania ze wsparciem	środki samorządu
V. Wsparcie zatrudnienia	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Rekomendacje zmian legislacyjnych

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks Postępowania Cywilnego rekomenduje się wprowadzenie zmian w art. 553 zobowiązujących biegłych, wydających opinie w przedmiocie spełnienia przesłanek ubezwłasnowolnienia, do zbadania, czy nie jest wystarczające ustanowienie dla osoby z niepełnosprawnością kuratora osoby niepełnosprawnej przewidzianego w art. 183 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego lub orzeczenie ubezwłasnowolnienia częściowego. Ponadto opinia powinna zostać wydana dopiero po przynajmniej kilkukrotnym kontakcie z osobą, wobec której ma być orzeczone ubezwłasnowolnienie, w tym także po obserwacji tej osoby w warunkach naturalnej aktywności.

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks Postępowania Cywilnego zaleca się dodanie do art. 559 paragrafu 4 o proponowanej treści:

Sąd z urzędu nie rzadziej niż co 5 lat powołuje biegłych sądowych celem zbadania zasadności kontynuacji orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu.

W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy oraz w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks Postępowania Cywilnego rekomenduje się usankcjonowanie tzw. asystenta prawnego lub doradcy życiowego (co jest postulowane przez wiele organizacji zajmujących się osobami z niepełnosprawnościami) jako realizację postulatu alternatywnego rozwiązania dla ubezwłasnowolnienia.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych rekomenduje się dopisanie do art. 6b ustępu 4 o proponowanej treści:

Orzeczenie powiatowego zespołu niezależnie od wskazań, o których mowa ust. 3, powinno zawierać także opis funkcjonalny osoby, wobec której jest wydawane orzeczenie.

W Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i polityki społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności rekomenduje się:

Dopisanie do § 13.2 punktu 11a oraz do § 13.2. punktu 13a o treści: „*opis funkcjonalny osoby, wobec której jest wydawane orzeczenie*”

Poszerzenie wymagań wobec członków powiatowego i wojewódzkiego zespołu o kwestie stażu w wykonywaniu poszczególnych zawodów. Proponuje się w § 21 dopisanie wymogu posiadania odpowiedniego stażu w wykonywaniu zawodu.

W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej rekomenduje się:

wprowadzenie instytucji zespołu interdyscyplinarnego poprzez dopisanie dodatkowego artykułu (przepisów), który regulowałby zasady powstawania i funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych do spraw rozwiązywania problemów osób z zaburzeniami psychicznymi. Przy tworzeniu przepisów o w/w zespołach interdyscyplinarnych można posłużyć się posilkowo (odpowiednio) rozwiązaniami dotyczącymi tzw. zespołów interdyscyplinarnych określonych w art. 9a – 9c ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych:

wprowadzenie pojęć „zatrudnienia wspomaganego” oraz „trenera pracy” jako osoby realizującej proces zatrudniania wspomaganego. Wymagałoby to nowelizacji art. 2 omawianej ustawy; w tym wypadku można posilkować się pojęciami zawartymi w „Standardzie współpracy pomiędzy podmiotami zajmującymi się przygotowywaniem, wprowadzaniem i wspieraniem zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi a pracodawcami otwartego rynku pracy w procesie zatrudnienia wspomaganego”. Niemniej jednak wraz z wprowadzeniem pojęcia zatrudnienia wspomaganego powinna nastąpić nowelizacja ustawy o rehabilitacji szczegółowo regulująca zasady udzielania wsparcia w postaci zatrudnienia wspomaganego.

Uzupełnienia zadań powiatu poprzez dopisanie do art. 35a ust. 1 punktu 12 o proponowanej treści „zapewnienie dowozu osób ze sprzężoną niepełnosprawnością do placówek rehabilitacyjnych, o ile takiego transportu nie zapewnia gmina zgodnie z art. 17 ust 3a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty”.

W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy oraz w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks Postępowania Cywilnego rekomenduje się usankcjonowanie tzw. asystenta prawnego lub doradcy życiowego (co jest postulowane przez wiele organizacji zajmujących się osobami z niepełnosprawnością jako realizacja zarówno postulatu zabezpieczenia przyszłości osób z niepełnosprawnością jak i postulatu stworzenia alternatywnego rozwiązania dla ubezwłasnowolnienia). Asystent prawny (doradca życiowy) działałby na następujących zasadach:

- zakres wsparcia byłby określany w sądowym postanowieniu, niemniej jednak można posiłkować się rozwiązaniami dotyczącymi tzw. asystenta rodziny określonymi w art. 15 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- opinie biegłych sądowych w postępowaniu o przyznanie asystenta prawnego (doradcy życiowego) miałyby być wydawane po kilkukrotnym kontakcie (badaniu) z osobą, wobec której ma być zastosowany system wspieranego podejmowania decyzji, w tym także po obserwacji tej osoby w warunkach naturalnej aktywności, w celu ustalenia optymalnego zakresu i form tego wsparcia;
- w postępowaniu o przyznanie asystenta prawnego (doradcy życiowego) istniałby obligatoryjny dowód z przesłuchania w charakterze świadka osób z najbliższego otoczenia (rodziny, terapeutów z ośrodka czy nawet znajomych) osoby, wobec której toczy się postępowanie, w szczególności przedstawicieli organizacji pozarządowych i pracowników placówek, z których dana osoba korzysta;
- asystent prawny (doradca życiowy) byłby powoływany i odwoływany przez sąd rodzinny wg miejsca zamieszkania lub pobytu osoby z zaburzeniami psychicznymi;
- osobie, w stosunku do której prowadzone jest postępowanie o ustanowienie dla niej asystenta prawnego (doradcy życiowego), przydzielany jest na czas trwania postępowania pełnomocnik z urzędu (adwokat lub radca prawny);
- asystent prawny (doradca życiowy) finansowany byłby ze środków publicznych bądź w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, socjalnego lub odrębnego ubezpieczenia opiekuńczego czy też specjalnego funduszu;
- nadzór nad asystentem prawnym (doradcą życiowym) sprawowany byłby przez sąd rodzinny;
- jeden asystent prawny (doradca życiowy) obejmowałby wsparciem od 5 do 15 osób;
- rodzina miałaby możliwość wskazywania kandydata na asystenta prawnego (doradcy życiowego) dla swojego członka z listy prowadzonej przez sąd rodzinny.

W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny rekomenduje się wzmocnienie instytucji polecenia testamentowego uregulowanego w art. 982 – 985, poprzez umożliwienie dochodzenia przez określone osoby wykonania polecenia. Miałoby to w szczególności znaczenie w przypadku, gdy majątek zapisywany byłby innej osobie przez rodzinę, a nie bezpośrednio osobie z niepełnosprawnością jednoczesnym poleceniem, aby zapisany majątek służył zaspokojeniu potrzeb niepełnosprawnego członka rodziny. Obecny zapis:

„Spadkodawca może w testamencie włożyć na spadkobiercę lub na zapisobiercę obowiązek oznaczonego działania lub zaniechania, nie czyniąc nikogo wierzycielem (polecenie)” nie daje gwarancji wykonania danego polecenia.

Utworzenie państwowego lub w kooperacji państwa z podmiotem prywatnym funduszu, który zajmowałby się gromadzeniem środków finansowych przez dłuższy okres, co umożliwiłoby oszczędzanie przez rodziny osób z niepełnosprawnością środków, które następnie mogłyby być przeznaczone w zależności od potrzeb na: finansowanie kosztów związanych z pobytem w mieszkaniach chronionych (w przyszłości wspomaganych), czynsz w mieszkaniach własnościowych czy dodatkową rentę obok renty z ZUS i KRUS.

*

Pozostałe szczegółowe rekomendacje zmian legislacyjnych dotyczące zatrudnienia, mieszkalnictwa ze wsparciem oraz wspierania rodzin z osobą z niepełnosprawnością intelektualną znajdują się w końcowej części odpowiedniego standardu.

Wykaz załączników

1. Raport z badania odbiorców i użytkowników modelu.
2. Procedura zabezpieczenia materialnego osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną.
3. Standard współpracy pomiędzy podmiotami zajmującymi się aktywizacją zawodową i zatrudnieniem osób z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju a pracodawcami.
4. Standard mieszkań wspomaganych adresowanych do osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju.
5. Standard pracy z rodziną osoby z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju.
6. Standard wzmacniania społeczności lokalnych w kontekście partycypacyjnego udziału osób z niepełnosprawnością intelektualną i całościowymi zaburzeniami rozwoju.
7. Standard współpracy międzysektorowej na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną w Warszawie.
8. Standard ewaluacji.